

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ÖZEL
GEREKSİNİMLİ BİREYLERLE ÇALIŞAN
ÖĞRETMENLERİN MAHREMİYET EĞİTİMİNE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Merve BOSTAN

Eskişehir 2024

**ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ
BİREYLERLE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN MAHREMİYET EĞİTİMİNE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLLENMESİ**

Merve BOSTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erken Çocuklukta Özel Eğitim

Danışman: Prof. Dr. Serhat ODLUYURT

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Haziran 2024

JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI

.....'nın“.....
.....” başlıklı tezi
.../.../20.. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddeleri uyarınca,
..... Anabilim/Anasanat dalında Yüksek
Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Enstitü Müdürü

.....

ÖZET

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDEKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERLE ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN MAHREMİYET EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

Merve BOSTAN

Erken Çocuklukta Özel Eğitim

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran 2024

Danışman: Prof. Dr. Serhat ODLUYURT

Mahremiyet eğitimi bireyin kişisel sınırlarını tanımlaması ve koruması, başkalarının sınırlarını farkına varması ve aşmaması davranımlarının kazandırıldığı, bebeğin doğumundan itibaren başlayan bir süreçtir. Mahremiyet eğitimi erken çocukluk döneminde planlı ve aşamalı olarak sunulması gereken kapsamlı bir eğitimidir. Çocukla yakından ilişki kuran ve çocukla temasa geçen öğretmenlerin mahremiyet eğitimine dair bilgilerinin çocuk üzerinde etkileri olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerin temasta olduğu öğretmenlerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın katılımcı grubunu resmi kurumlarda görev alan 9 öğretmen oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler mahremiyet eğitiminin tanımı, amacı ve önemini bedensel mahremiyet alanı öğretileriyle açıklamaktadır. Öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin bebeklikten itibaren evde verilmesi ve okulda devam ettirilmesi gerektiğini düşündükleri, mahremiyet eğitimine yönelik sınıf içinde uygulamalara yer vermedikleri, yer veren öğretmenlerin ise mahremiyete dair bir problemle karşılaştıklarında çeşitli materyallere başvurdukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerin savunmasız olmaları, kendini ifade edememeleri ve istismara daha açık olmaları sebebiyle risk altında olduklarını düşündükleri görülmektedir. Öğretmenler ebeveynlerin mahremiyet eğitimine dair bilgilerini yetersiz bulduğunu ve kendilerinden beklentilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgularla alan yazında ulaşılan bulgular arasında ilişkilendirme yapılmış, uygulamacı ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Mahremiyet, Mahremiyet eğitimi, Erken çocukluk dönemi, Özel gereksinimli birey, Özel eğitim öğretmeni

ABSTRACT

DETERMINING THE OPINIONS OF TEACHERS WORKING WITH INDIVIDUALS WITH SPECIAL NEEDS IN EARLY CHILDHOOD ON PRIVACY EDUCATION

Special Education in Early Childhood

Anadolu University, Graduate School , June 2024

Supervisor: Prof. Dr. Serhat ODLUYURT

Privacy education is a process that starts from the birth of the baby, in which the individual is taught the behaviors of defining and protecting personal boundaries, being aware of the boundaries of others and not exceeding them. Privacy education is a comprehensive education that should be provided in a planned and gradual manner in early childhood. It is thought that the knowledge of privacy education of teachers who establish a close relationship with the child and come into contact with the child has an impact on the child. The purpose of this programming is to examine pieces related to privacy education where contact is made with special intensities in early childhood. The participant group of the research consists of 9 teachers working in official institutions. According to the findings, teachers explain the definition, purpose and importance of privacy education through teachings on the field of physical privacy. It was determined that teachers thought that privacy education should be given at home from infancy and continued at school, that they did not include practices for privacy education in the classroom, and that teachers who did include them resorted to various materials when they encountered a problem regarding privacy. It is seen that teachers think that individuals with special needs in early childhood are at risk because they are vulnerable, cannot express themselves, and are more open to abuse. Teachers stated that they found parents' knowledge of privacy education insufficient and that they did not have expectations from them. The findings of the study were correlated with the findings obtained in the literature and suggestions were made to the practitioners and researchers.

Key words: Privacy, Privacy education, Early childhood, Special education teacher, Children with disabilities

ÖNSÖZ

Kendi sınırlarını bilen ve koruyan, başkalarının sınırlarını aşmayan, birbirine zorbalık etmeyen ve zorbalıkları önleyen, kişisel merakları sebebiyle kimseyi rahatsız etmeyen ve başkalarının merakına karşı çizgilerini çekeabilen, sağlıklı ruhlar ve sağlıklı hayatlar için mahremiyet eğitime yönelik farkındalığı artırmak istemem sebebiyle seçtiğim araştırma konusu benim için zevkli ve öğretici bir sürece vesile oldu. Bu süreçte öncelikle tez danışmanlığımı yapan Prof. Dr. Serhat ODLUYURT' a, benden desteklerini esirgemeyen ve uzayıp giden analizlerimi sabırla dinleyen annem Gülsüm Bostan ve babam Gökhan Bostan'a, sevgili eşim M. Furkan Teke'ye ve dostlarıma teşekkürü borç bilirim.

ETİK İLKE VE KARARLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Merve BOSTAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KARARLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Mahremiyet	1
1.2. Mahremiyet Hakkı	3
1.3. Mahremiyet İhlali	4
1.3.1. Çocuk ve mahremiyet ihlali.....	7
1.4. Mahremiyet Eğitimi	9
1.5. Mahremiyet Eğitim Alanları.....	11
1.5.1. Bedensel mahremiyet	12
1.5.2. Mekân ve eşya mahremiyeti	12
1.5.3. Duygusal ve düşünsel mahremiyet.....	13
1.5.4. Dijital mahremiyet	13
1.5.5. Zaman mahremiyeti	13
1.6. Mahremiyet Eğitim Dönemleri.....	13
1.6.1. Bebeklik dönemi (0-3 Yaş).....	14
1.6.2. Okul öncesi dönem (3-6 Yaş).....	14
1.7. Erken Çocuklukta Özel Eğitim	15
1.8. İlgili Araştırmalar.....	16
1.9. Problem Durumu	17

1.10. Araştırmanın Amacı	19
1.11. Araştırmanın Önemi.....	19
1.12. Araştırma Varsayımları.....	20
1.13. Araştırma Sınırlılıkları	20
2. YÖNTEM	21
2.1. Araştırma Modeli.....	21
2.2. Katılımcı Grubu.....	21
2.2.1. Katılımcıların demografik bilgileri.....	22
2.3. Araştırmacının Rolü	23
2.4. Veri Toplama Aracı.....	24
2.4.1. Katılımcı belirleme formu	24
2.4.2. Katılımcı bilgi formu.....	24
2.4.3. Yarı yapılandırılmış görüşme formu	24
2.6. Verilerin Toplanması.....	25
2.6.1. Yarı yapılandırılmış görüşme bilgileri	26
2.7. Verilerin Analizi.....	26
2.8. Güvenirlik ve Geçerlik	28
3. BULGULAR.....	29
3.1. Mahremiyet Eğitiminin Tanımı ve İçeriğine İlişkin Görüşler	29
3.1.1. Mahremiyet eğitiminin tanımına dair görüşler	30
3.1.2. Mahremiyet eğitiminin önemine dair görüşler.....	32
3.1.3. Mahremiyet eğitiminin amacına dair görüşler.....	34
3.1.4. Mahremiyet eğitiminin verilme zamanına dair görüşler.....	35
3.1.5. Mahremiyet eğitimi vermesi gereken kişilere dair görüşler	36
3.1.6. Mahremiyet eğitimi verilmesi gereken kişilere dair görüşler	38
3.1.7. Mahremiyet eğitiminde dikkat edilecek hususlara dair görüşler	39
3.2. Mahremiyet Eğitimi ve Mahremiyet İhlaliyle İlgili Çocuklara Yönelik Görüş ve Uygulamalar	41
3.2.1. Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair görüşler.....	41
3.2.2. Sınıf/Okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair görüşler	44

3.2.3. Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair görüşler	45
3.3. Mahremiyet Eğitiminde Aileler İş Birliği	47
3.3.1. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyine dair görüşler	47
3.3.2. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenlerden beklentilerine dair görüşler	48
4.1. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİ	50
4.1.1. Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi.....	50
4.1.2. Mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamaların değerlendirilmesi.....	58
4.1.3. Mahremiyet eğitiminde ailelerle iş birliğine ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi	62
4.2. Sonuç	64
4.3. Öneriler.....	66
4.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler.....	66
4.3.2. İleriki araştırmalara yönelik öneriler.....	66
KAYNAKÇA.....	67
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.2.1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	22
Tablo 2.6.1. Yarı yapılandırılmış görüşme sürelerine dair bilgiler.....	26
Tablo 2.7. Temalar, alt temalar, kodlar.....	27
Tablo 2.7. Temalar, alt temalar, kodlar (devamı)	28
Tablo 3.1. Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine ilişkin görüşler temasına ait alt temalar ve kodlar	30
Tablo 3.1.1. Mahremiyet eğitiminin tanımına dair görüşler	31
Tablo 3.1.2. Mahremiyet eğitiminin önemine dair görüşler	32
Tablo 3.1.3. Mahremiyet eğitiminin amacına dair görüşler.....	34
Tablo 3.1.4. Mahremiyet eğitiminin verilme zamanına dair görüşler.....	35
Tablo 3.1.5. Mahremiyet eğitimi vermesi gereken kişilere dair görüşler	37
Tablo 3.1.6. Mahremiyet eğitimi verilmesi gereken kişilere dair görüşler	38
Tablo 3.1.7. Mahremiyet eğitiminde dikkat edilecek hususlara dair görüşler	39
Tablo 3.2. Mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamalar temasına ait alt temalar ve kodlar	41
Tablo 3.2.1. Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair görüşler.....	42
Tablo 3.2.2. Sınıf/Okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair görüşler	44
Tablo 3.2.3. Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair görüşler	46
Tablo 3.3. Mahremiyet eğitiminde aileler iş birliği temasına ait alt temalar ve kodlar	47
Tablo 3.3.1. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyine dair görüşler	48
Tablo 3.2.3. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenden beklentilerine dair görüşler	49

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Mahremiyet ve alanları.....	1
Şekil 1.3. Hall Özel Alan Kavramı ve Mesafe	6
Şekil 1.3.1. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Suç Mağduru Çocukların Mağduriyet Nedenlerine Göre Karıştığı Olay Sayısı, 2020-2022	8
Şekil 1.5.1. İlişki Çemberi	12
Şekil 2.2.1. Katılımcıların mahremiyet eğitimi alma durumu	23

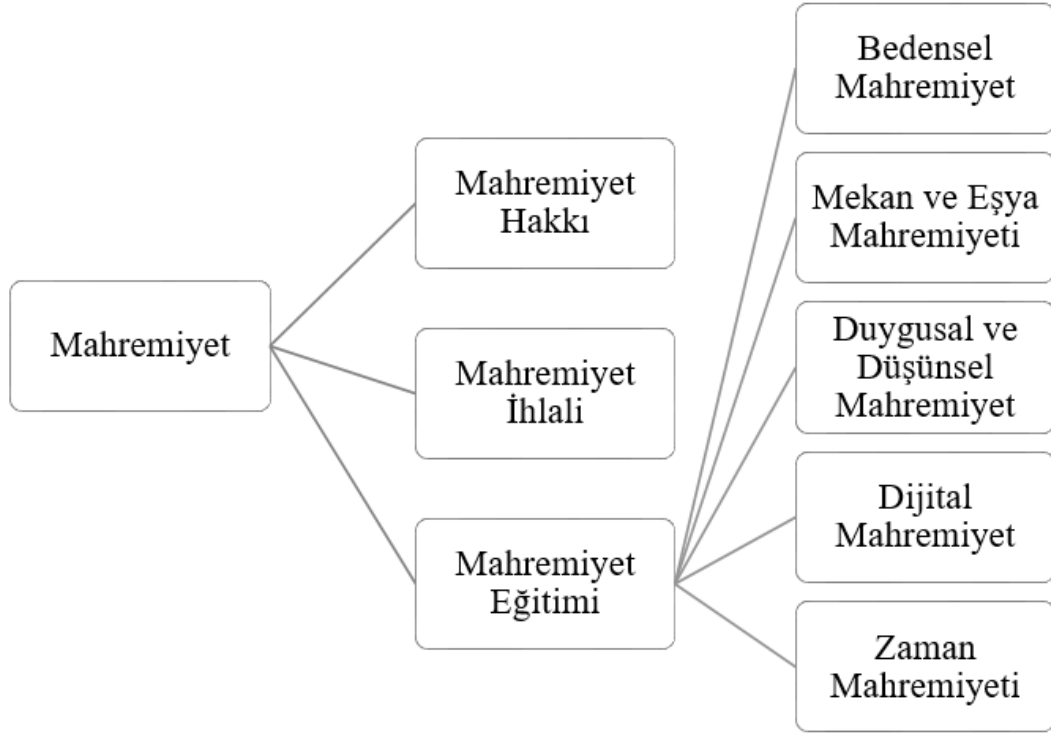
KISALTMALAR DİZİNİ

ASPB	:Aile sosyal Politikalar Bakanlığı
ÇKK	:Çocuk Koruma Kanunu
EÇÖE	:Erken Çocukluk Dönemi Özel Eğitim
Sınıf Öğrt.	:Sınıf Öğretmenliği
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

Bu bölümde mahremiyet kavramı, mahremiyet hakkı, mahremiyet ihlali, mahremiyet eğitimi ve alanları, mahremiyet eğitim dönemleri, ilgili araştırmalar, problem durumunu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımları yer almaktadır.

Şekil 1. Mahremiyet ve alanları

1.1. Mahremiyet

Mahrem kelimesinin etimolojik yapısı incelendiğinde Arapça kökenli bir kelime olduğu ve özel alana veya hareme ait olan, yasak anlamına geldiği görülmektedir. Türk Dil Kurumu mahremiyet kelimesini gizli olma durumu olarak tanımlamaktadır (TDK, 2018). Şemseddin Sami tarafından yazılan ve ilk baskısı 1901 yılında yapılan Kâmûs-ı Türkî’de mahrem; teklifsiz, birinin esrârına ve ahvâl-i husûsiyesine vâkıf, içli dışlı şeklinde tanımlanmaktadır (Sami, 2012). Tanımdan yola çıkarak denilebilir ki mahrem, kişinin gizliliğini ve kişisel bilgilerini içermektedir.

David Vincent 1300'lü yıllardan günümüze mahremiyetin değişimini incelediği Mahremiyet adlı yapıtında Warren ve Bradeis’in 1890 tarihli The Right to Privacy eserine

vurgu yaparak mahremiyeti, dışarıdan gelebilecek cinsel istismar veya hırsızlığa karşı kendi özel alanını koruma, kendini yalıtma ve kendi kendine yetebilme olarak tanımlamaktadır (Vincent, 2017; Yeşil Çelik, 2020).

Lillian BeVier mahremiyeti kişisel bilgi gizliliğinden cinselliğe kadar uzanan çeşitli anlamlar altında toplayan geniş bir yelpaze olarak tanımlamaktadır (Solove, 2006; Özdemir, 2021). Aydemir'e göre mahremiyet insanlığın var olduğu günden bu yana her toplumda bulunan bir kavram olup içinde kimlik bilgileri, banka hesabı, sağlık bilgileri, kişinin kullandığı ilaçlar gibi konuları barındırmaktadır (Aydemir, 2012; Özdemir, 2021).

Farklı disiplinler mahremiyet kavramını farklı biçimlerde ifade etmektedir. Mahremiyetin her disiplin tarafından kabul edilebilen tek bir tanım içinde toplanamamasının altında bu kavramın algı düzeyinde bir kavram olması ve zaman, mekân, din, kültür, coğrafi konum gibi farklı etkenlerle bireysel ve ortak bilinçte şekillenebilmesi yatmaktadır (Duysak, 2023). Bu durumda söylenebilir ki mahremiyetin konumu durağan değildir ve dinamik yapısı nedeniyle oluşan değişimler bireyler ve toplumlar arası farklılık göstermenin yanı sıra bireyin ve toplumun içinde bulunduğu durum, zaman, konum gibi çeşitliliklerden etkilenmektedir (Binark vd., 2014; Özdemir, 2021). Mahremiyet kavramının dini, sosyolojik, kültürel açılardan farklılık göstermesi kesin biçimde tanımlanmasını ve mahremiyet sınırlarının belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Mahremiyet sınırlarının çizilmesi olası mahremiyet ihlallerinin belirlenebilmesi ve önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Mahremiyet ve bireysellik arasında yakın bir ilişki vardır. Kişi mahrem olanından bahsedebilmek için bireyselliğine ihtiyaç duymaktadır. Toplumun içinde var olan bireyin başkaları ile paylaştığı alanın dışında kalan özel bir alanın varlığı ile bireysellikten bahsedilebilmektedir. Daima diğerleriyle birlikte olan, yaşamının çoğunluğunu diğerleriyle paylaşmak durumunda kalan bir kişi bireyselliğinden dolayısıyla mahremiyetinden yoksun kalmaktadır (Yüksel, 2009; Öztürk, 2023). Birey kendi bakış açısında toplumu, mahremiyetine aldıkları kişiler ve mahremiyetine almadıkları kişiler olarak ikiye ayırmaktadır. Kişi, mahremiyetine aldığı kişiler ile güvenli ilişkiler kurmakta ve kendini daha rahat açmakta iken mahremiyetine almadığı kişilerle ilişkiden kaçınmakta, uzak kalmayı tercih etmektedir (Adugit, 2013; Özdemir, 2021). Kişinin neden bu ayrıma gittiğini sorguladığımızda özel alanını dış müdahalelerden korumak karşımıza çıkan cevaplardan biridir. Mahremiyetin kazandırdığı özel alan kavramı

yalnızca kişinin yalnız kalmasını değil, kimlerle ne şartlarda neleri ne derecede paylaşacağını da içermektedir (Binark, vd., 2014; Özdemir, 2021)

1.2. Mahremiyet Hakkı

Yüksel (2003), özel yaşam olarak da adlandırdığı mahremiyet kavramını bireylerin diğer kişilerle hangi şartlar altında görüşeceğini, bu görüşmelerin ne ölçüde ilişki ve iletişim gerektireceğini belirleyen bir alan olarak tanımlamaktadır. Bireyin bu alan üzerinde sahip olduğu hakka ise mahremiyet hakkı denilmektedir. Mahremiyet hakkı, toplumdan tamamen soyutlanmak veya başkalarını dışlamak anlamı taşımamakta bireyin kendi hayatını başka kimselerle ne ölçüde paylaşacağını belirlemektedir.

Mahremiyet kavramının hukuki varlığından söz edilebilmesi ve hukuken koruma altına alınabilmesi için kullanılabilir bir kavram durumuna gelmesi, tutarlı ve yansız olması gerekmektedir. Gavison (1980), mahremiyetin üç farklı bağlamda tutarlılığının olması gerektiğini söylemektedir. Birinci bağlam, mahremiyete dair ileri sürülen fikir ve tartışmaların anlaşılabilirliğini artırmak adına yansız bir mahremiyet kavramının geliştirilmesidir. İkinci bağlam, mahremiyet konusunda yapılacak hukuki düzenlemenin uygunluğu ile ilgili bir fikre ulaşılması için bir değer olarak tutarlı olması ve bütünlük arz etmesidir. Hukuk karşılaştığı durumları kişinin kendi değer ve yargılarına göre değerlendiremez. Mahremiyetin hukuki bağlamda kullanışlı bir kavram niteliğinde olması ve herkesçe farklı yorumlanmaması ise üçüncü bağlamdır. Bu bağlamlara bakılarak söylenebilir ki, mahremiyetin tutarlı ve yansız olması mahremiyeti hukuki bir kavram olarak kullanışlı hale getirerek mahremiyet ihlallerinin ifade veya temsil edilmesini de desteklemektedir (Yüksel, 2009).

Modernleşme sürecinde kişilik hakları kapsamında irdelenen mahremiyet hakkı zaman içerisinde ayrı ve özel bir hak sınıflandırmasına dönüşerek birçok anayasa, medeni kanun ve uluslararası sözleşmede tanınıp düzenlenen bir niteliğe kavuşmuştur. Hukuki bir terim olan kişilik hakkı, bireyin toplumdaki yerini ve kimliğini değiştirip geliştirmesini sağlayan yaşam, sağlık, onur, özel alan, ad, duygu yaşamı gibi kişiler, varlıklar veya değerler üzerindeki haklarını ifade etmektedir (Özek, 1999; İlkiz, 1996; Yüksel, 2003).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından Haziran 1948 yılında hazırlanan ve Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca onaylanan 30 maddelik "İnsan Hakları Bildirisi"nin 12. Maddesinde: "Kimsenin özel yaşamı, ailesi,

konutu ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz. Herkesin, bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı vardır." ibaresine yer verilmektedir. İnsan Hakları Bildirisi'nde bulunan hakları tamamıyla güvenceye almak amacıyla 4 Kasım 1950'de Avrupa Konseyi üyelerinin uzlaştıkları ve 1953'de yürürlüğe giren "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi"nin 8. Maddesinde: "Herkes, özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir." ifadesi yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 17. Maddesinde 'Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir...' ifadesine yer verilirken; 20. maddesinde "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz ..." hükmü getirilmiştir. Anayasa'nın 22. maddesinde ise, herkesin haberleşme hürriyetine sahip olduğu ve haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, başta Medeni Kanun ve Ceza Kanunu olmak üzere, birçok yasal düzenlemede de kişilik haklarını korumaya yönelik hükümlere yer verilmiştir (Yüksel, 2003).

2005 yılında kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) çocuğu "daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlamaktadır. Korunma ihtiyacı olan çocuktan bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru şeklinde bahsedilmektedir. Bu kanunun amaçlarından biri çocuğun kişilik haklarına olumsuz müdahalede bulunulması, çocuğun ihmal veya istismara maruz kalması durumunda mahremiyet hakkını arayabilmesi ve güvence altına alabilmesidir (ÇKK, 2005).

2010 yılında 5982 sayılı kanun ile çocuk ve aile arasındaki ilişkinin korunması gerekliliği ve devletin çocuklara yönelik istismar ve şiddete karşı korucu tedbir alması gerektiğine dair ifadeler eklenen Anayasa'nın 41. maddesinde, "Ailenin korunması ve çocuk hakları" başlığı ile aile içinde ve aile çocuk arasında mahremiyet kavramı vurgulanmıştır (Artuç, 2015).

1.3. Mahremiyet İhlali

Kişinin mahremiyet hakkının gasp edilmesi, kişinin bilgisi ve rızası dışında mahrem alanına müdahale edilmesi veya kişinin kendini ifşalaması gibi durumlar mahremiyet ihlaline neden olmaktadır. Mahremiyetin ihlal edilmesi farklı etkenlerin oynadığı rollere bağlı yorumlanabilmektedir. İhlalin belirlenebilmesi için durumun bağlamları ile

incelenmesi gerekebilmektedir. Mahremiyet kavramının farklı disiplinlerde farklı biçimlerde tanımlanması mahremiyet ihlallerinin tanımlanmasında da çeşitliliğe neden olmaktadır.

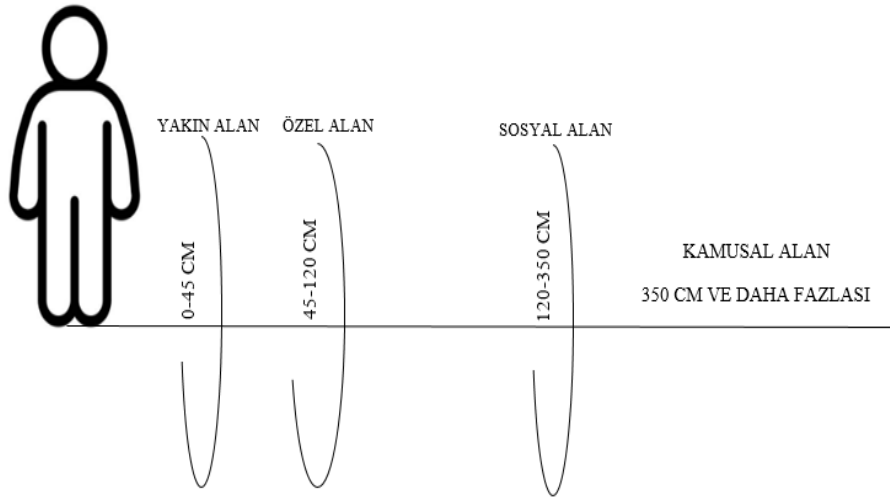
Mill (2000), toplumda yaşamının kazandırdığı ortak bilincin bireyin özgürlüğüne müdahale etmesinin bir sınırı olmadığında bireyin ihtiyaçlarının denetim konusu haline gelmesi nedeniyle bireyin mahremiyetinin ihlal edildiğini ve bu durumda da kişilerin bireyselliğini yitirerek ortalama kimseler haline geldiklerini düşünmektedir. Warren ve Brandeis (1970), kişinin mahremiyetinin ihlal edilmesinin yalnız olma hakkının elinden alınması ve dilediğini yapma özgürlüğünün gasp edilmesi olarak değerlendirmektedirler (Manning, 1997; Yüksel, 2009). Westin (1967), mahremiyet ihlallerini üç başlık altında toplamaktadır. Bir, kişinin kendini ifşa etmesi; İki, kişinin başkalarına merak duyması veya bir sebeple gözetlemesi; Üç, otoritenin kişiyi gözetlemesidir (Westin, 1967; Yüksel, 2003).

Prosser (1960), incelemiş olduğu yaklaşık üç yüz adet dava sonucunda mahremiyet ihlallerini dört başlık altında toplamıştır. Birincisi, kişinin rızası dışında mahrem konuşmalarının dinlenmesi, mahrem ilişkilerine girilmesi, gözetlenmesi, banka hesaplarının incelenmesi ve kişiye yasa dışı kan testi yapılmasıdır. İkincisi, kişinin rızası dışında kişiyle ilgili bilgilerin kamuya açılmasıdır. Bir soygun kurbanının ismi verilerek radyo tiyatrosuna konu yapılması bu başlığa verilen örneklerden biridir. Üçüncüsü, kişinin yanıltıcı ve gerçek olmayan bilgilerle halkın gözünde ön plana çıkarılmasıdır. Bu duruma ilgisiz bir insan resminin kullanılarak çocuğunu ihmal eden ebeveyn görüntüsünün oluşturulması örnek gösterilmiştir. Dördüncü başlık ise kişinin rızası dışında ismi veya görüntüleri ile gelir elde edilmesidir (Prosser, 1960; Artuç, 2015).

Mahremiyet kavramı günümüz tarihinde toplumlar arası farklılık göstermesinin yanı sıra dinamik yapısıyla tarihsel süreç içerisinde de değişikliğe uğramaktadır. Mahremiyet kavramının uğradığı değişiklik mahremiyet sınırlarının dolayısıyla mahremiyet ihlallerinin belirlenebilmesini de etkilemektedir. Günümüzde teknolojinin gelişimiyle insanların erişimine açılan dijital platformlar mahremiyet kavramına yeni bir başlık olarak eklenmektedir: Dijital mahremiyet. Sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ile insanların bilgileri dâhilinde veya dışında mahremiyet sınırlarını aşabilecek veri paylaşımlarında bulunması ve bu paylaşımlara maruz kalması mahremiyet ihlallerine sebep olmaktadır (Long, 2019; Erkoç, 2023). Sosyal medya ve internet kullanımı erken yaşlarda da artış göstermektedir. İnternet aracılığıyla birçok bilgiye hızlı

erişim sağlanabilmesi bilinçli ve kontrollü bir internet kullanıcısı olma konusunda tereddütte kalınan erken çocukluk çağındaki bir çocuk için karşılaşacağı içerikler sebebiyle bazı riskler taşımaktadır (Erkoç, 2023). İrdelenen dijital mahremiyet konularından bir diğeri de çocuğa ait görüntülerin sosyal medyada paylaşılmasının çocuğun mahremiyetini ihlal edip etmediğidir. Bu konuyu farklı kültürel ve sosyolojik bakışa sahip kişilerin farklı biçimlerde yorumladığı görölmektedir.

Mahremiyet sorunlarında ele alınan başlıklardan biri de alandır. Çevre psikolojisinin incelediği alan kavramı mahremiyet ile yakından ilişkilidir. Bu ilişki içinde mahremiyet ihlalini, kişinin özel alanına diğer insanların izinsiz müdahaleleri olarak tanımlamakta mümkündür. Hall (1966) tarafından bulunan özel alan, insanların çevresindeki görünmez halkalardır. Bu halkaların insanlarla aramızdaki mesafeyi belirlediği ve bireyin bu halkalara göre diğer kişilerle ne derece yakınlaşması gerektiğine karar verdiği düşünölmektedir. Hall özel alanı dört alt başlıkta ele almaktadır: Yakın mesafe, özel alan, sosyal mesafe, kamusal alan. Yakın alan mesafesi 0-45 cm, özel alan mesafesi 45-120 cm, sosyal alan mesafesi 120-350 cm, kamusal alan mesafesi 350 cm ve daha fazlası olarak belirlemiştir.

şekil 1.3. Hall Özel Alan Kavramı ve Mesafe

Bireyin diğer kişiyle bulunduğu ilişkinin niteliğine göre kişiyi aldığı alan ve mesafesi değişmektedir. Özel alan, fiziksel ve duygusal tehditleri ortadan kaldırmayı amaçlamakta ve bireyin iletişimde olduğu kişinin alanını belirleyerek ilişkinin bilgi paylaşımı, temas gibi noktalarda hangi sınırlarda gerçekteşeceğine karar vermesini de

düzenlemektedir (Cassidy,1997; Altay, 2004; Özdemir, 2021). Bu bağlamda denilebilir ki: Bir kişi bireyin rızası dışında birey tarafından alındığı alanın mesafesini aşarak bireyin mahremiyetini ihlal etmektedir. İhlale uğrayan gruplar arasında çocuklar da yer almaktadır.

1.3.1. Çocuk ve mahremiyet ihlali

Dünya Sağlık Örgütü (WHO):

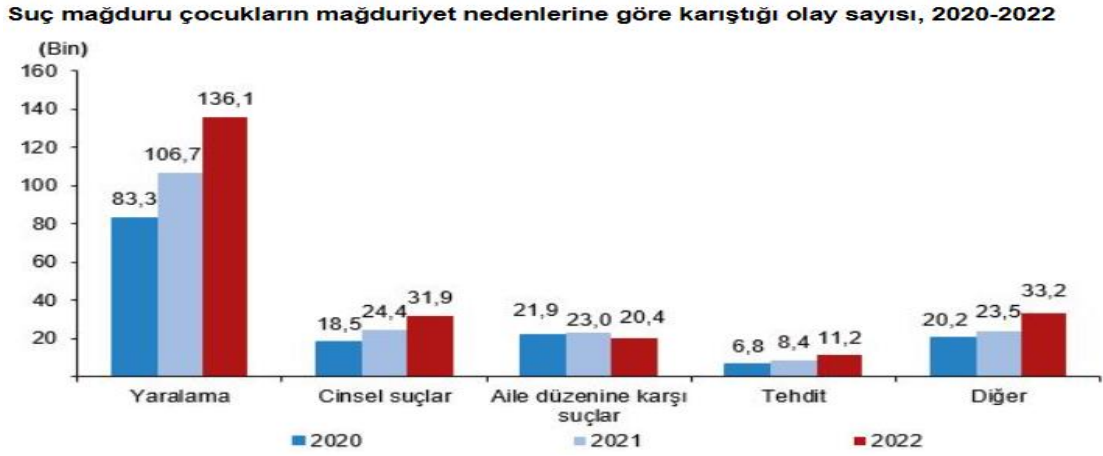
“Çocuk ihmâl ve istismarı; ana, baba ya da bakım veren gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür.”

Çocuğa yönelik istismar türlerinden olan cinsel istismar farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Çoğunluğun bildiğinin aksine cinsel istismar temas ve dokunma olmadan da gerçekleşmektedir. Çocuğa karşı cinsel içerikli söylemlerde bulunulması, çocuğun özel bölgelerine bakılması, yetişkinin çocuğa özel bölgelerini göstermesi, çocuğun cinsel içerikli fotoğraflarının çekilmesi, çocuğa cinsel içerikli eylemlerin izlettirilmesi veya dinlettirilmesi gibi durumlar da cinsel istismarın gerçekleşmesine sebep olmaktadır (ASPB[Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı], 2018b).

Çocukların cinsel amaçlara hizmet eden eylem ve durumları tanıyamaması, bulundukları yaş düzeyine uygun cinsel bilgilendirme yapılmamış olması, cinsel istismara maruz kaldığında yaşadıklarını aktaracak donanım ve iletişim becerisine sahip olamaması çocuğun istismara maruz kalmasına sebep olabilecek faktörler arasındadır (Keser, 2016; Kara, 2021).

Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) verilerine göre 2022 yılında güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 601 bin 754’tür. Kayda geçen bu olaylardan %43,1’i (259 bin 106) mağdur çocuklardan oluşmaktadır. %13,7’sinin ise cinsel suçlar nedeniyle mağdur olduğu görülmektedir (TÜİK, 2023). TÜİK verilerinden elde edilen Grafik 1. incelendiğinde, günümüze yaklaştıkça kayda geçen çocuğa yönelik cinsel suçta artış olduğu görülmektedir.

Şekil 1.3.1. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Suç Mağduru Çocukların Mağduriyet Nedenlerine Göre Karıştığı Olay Sayısı, 2020-2022

Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması kapsamında 7-18 yaş arası görüşülen çocuklara son bir yıl içinde tanık oldukları farklı istismar türleri ve bunlara nerelerde tanık oldukları sorularak çocukların %56’sının fiziksel istismara, %49’unun duygusal istismara ve %10’unun cinsel istismara tanık olduklarına dair verilere ulaşılmıştır (UNICEF [Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu], 2010).

Yapılan bir araştırmada cinsel istismarın 4-17 yaş arasında daha fazla görüldüğü ve ortalama yaştan 9 yıl 6 ay olduğu bulunmuştur. İncelenen vakalar sonucunda cinsel istismarın %64’ünün ilkökul çağında, %30,1’inin okul öncesi dönemde ve %5,4’ünün lise çağında gerçekleştiği bilgilerine ulaşılmıştır (Bahalı vd., 2010).

Özdemir (2018) ve çalışma arkadaşları tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada istismara maruz kalan çocukların sosyo-demografik değişkenlerinin incelenmesi ve istismara dair özelliklerin belirlenmesi amacıyla cinsel istismara uğramış 424 çocuğa ait vaka incelenmiştir. Vakaların istismara maruz kalma yaşları 1 ile 17 arasında değişmekte olup, kızların yaş ortalaması 13.70 yıl; erkeklerin ise 9.71 yıl olarak belirlenmiştir. Genel yaş ortalaması 12.91 yıl olarak belirlenmiştir. Cinsel istismara uğramış olan 27 mağdurun klinik değerlendirmeler neticesinde zihinsel ve gelişimsel geriliği olduğu görülmüştür (Özdemir vd., 2018).

Beyazıt (2015), çocuk istismarı konusunda Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada çocuk istismarı ile ilgili risk faktörlerine değinmiştir. Çocuğun cinsiyeti, engelli olması, düşük sosyoekonomik düzeyde bulunması, çocuğun

ebeveyninin çocukluk döneminde istismara maruz kalması, çocuğun ebeveyninin çeşitli ruhsal sorunlarının olması durumlarının literatürde en sık rastlanan bulgular olduğunu belirtmiştir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde özel gereksinimli bireylerin özellikle çocukluk döneminde istismara maruz kalabilecek riskli gruplar arasında olduğu görülmektedir. Özel gereksinimli bireylerin tanı ve mizaçlarına bağlı olarak kendilerine ait karakteristik özellikleri bulunmaktadır. Kendilerine gösterilen sevgi ve ilgiyi bir niyet ölçümü yapmadan kabul edebilmekte, bazı tanılarda yargılama ve değerlendirme yeteneklerinin yetersizliği gibi sebeplerle cinsel ilişki için yapılabilecek bir teklifi veya cinsel yakınlaşmayı reddetmemektedirler (Morano, 2001; Öztop vd., 2010). Özel gereksinimli bireyler kendi haklarını korumada yetersizlik gösterebilmekte, istismarcıya karşı kendini koruyamamakta, istismar edildiğini söyleyememekte ve bu nedenlerle istismar açısından risk altında bulunmaktadır (Geçkil, 2017).

Özel gereksinimli bireylerde görülen mahremiyet ihlallerinden biri de uygun olmayan sosyo-cinsel davranışlardır. Toplum içinde uygun olmayan ortamlarda mastürbasyon yapma, izinsiz başkalarının özel bölgelerine dokunma veya uzun süre sarılma, cinsel içerikli söylemlerde bulunma, cinsel içeriklere meraklı olma ve bu merakı toplum içinde dile getirme, toplum içinde soyunma bu davranışlara örnek gösterilmektedir (Gabriels vd.,2007; Travers vd., 2014; Tullis vd., 2013;Erbaş vd., 2022). Bireyin alan sınırlarını bilmesi hem kendi alanını koruması hem de başkalarının alanına izinsiz girmemesi açısından önem taşımaktadır.

Erken dönemde verilecek nitelikli bir eğitim ve danışmanlık hizmeti çocuk istismarını önlemek açısından önem taşımaktadır. Eğitim kurumları ve eğitimcilere çocuk istismarını önlemek ve tanılamak noktalarında önemli roller düşmektedir (Dereobalı vd., 2013). Çocuk istismar ve ihmalini önlemek, çocukların kendini korumayı öğrenmesinden ve başkalarının mahremiyetlerini ihlal etmemesinden geçmektedir. Mahremiyet eğitiminin ihlallerin tanımlanabilmesi ve önlenbilmesi için erken dönemde verilmesi gereklilik arz etmektedir.

1.4. Mahremiyet Eğitimi

Temmuz 2017'de gerçekleşen Mahremiyet Eğitimi Çalıştay'ında mahremiyet eğitimi:

“İçeriğinde davranış modelleri, örnek olaylar, yanlış doğru kavramları, özel alan kavramı (bedensel, toplumsal, duygusal), vücut sistemlerinin nasıl çalıştığı, çocuk hakları ve sorumlulukları, ergenler için cinsel eğitim, ergenler için duygusal ilişkilerde sınırların belirlenmesi, hayır diyebilme, kimlere neyin ne kadar anlatılacağı ve paylaşılacağı konusunda farkındalık, sevgi saygı güven ve mahremiyet kavramları arasındaki fark ve sınırları barındıran, öz güveni geliştirici ve rehabilite edici bir eğitimidir”

şeklinde tanımlanmıştır (ASPB, 2017a).

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görevli uzmanlar tarafından hazırlanan "Çocuklarda Mahremiyet Bilinci" adlı eğitim kitabında mahremiyet eğitiminin etkililiğini artırmak için mahremiyet bilincinin oluşması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Mahremiyet bilincinin psikolojik sağlamlık, öz şefkat, olumlu beden algısı, güvenli bağlanma, algılanan sosyal destek ve sınır koyma hususları ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Mahremiyet bilincinin sağlıklı bir şekilde gelişmesinin ilk basamağı olan güvenli bağlanma olumlu benlik algısı geliştirmesine, öz-şefkat çocuğun kendini değerli hissetmesine ve kendine karşı olumlu tutum sergilemesine, çocuğun aldığı sosyal destek kabul görme ve onaylanma ihtiyaçlarının karşılanmasına, sınır koyma çocuğun kendi kararları üzerinde bir kontrolü olduğu bilincinin kazandırılmasına yardımcı olmaktadır. Mahremiyet bilinci kazandırılan bir çocuğun kendine değer verdiği, benliğine ve ilişkilerine olumlu tutumlar geliştirerek saygı duyduğu, sosyal kabul içinde sınırlarının farkında olduğu, olası bir ihlal durumunda hayır diyebildiği ve bu durumu yakınları ile yargılanma korkusu hissetmeden paylaşabildiği varsayılmaktadır (ASPB, 2023c).

Mahremiyet eğitimi yalnızca bilinç düzeyinde verilen bir eğitim olarak görülmemektedir. Bilinç dışı düzeyde anne karnında başlayan bir olgu olmakla birlikte ebeveynlerin, birincil bakıcıların ve eğitimcilerin çocuğa örnek davranış ve tutumlar sergileyerek mahremiyet kavramının sezdirildiği bir süreci de kapsamaktadır (ASPB, 2023c). Mahremiyet eğitimi bireyin özel alanı tanımlamasına ve tanımına, kendisinin ve başkalarının özel alanını farkına varması ve korumasına dair davranışlar kazandırmayı amaçlayan bir eğitimidir. Mahremiyet eğitimi sadece cinsel içerikli bir eğitim değildir. Bireyin sosyal yaşam içerisinde çevre ile kendisi arasına sağlıklı sınırlar koyabilmesi ve bu sınırları koruyabilmesi, çevresindeki insanların sınırlarına saygı duyabilmesi gibi konuları da içermektedir (Budak, 2023). Mahremiyet eğitiminin içerdiği önemli konulardan biri de mahremiyet ihlali durumunda ne yapılması gerektiğidir. Mahremiyet ihlalinin belirlenebilmesi ve önlenmesi için mahremiyet sınırlarının etkili bir

mahremiyet eğitimi ile kazandırılması gerekmektedir. Mahremiyet sınırları sadece kişinin bedeni ile sınırlı değildir. Özel bilgi, aile sırları, oda, kişisel eşyalar gibi alanlar da mahremiyet sınırları içindedir (İnam, 2020).

Mahremiyet eğitimi verilirken dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Mahremiyet eğitimi verilirken çocuğun yaşı ve gelişim özellikleri dikkate alınmalı, eğitimi verecek kişi mahremiyet kavramı hakkında duyarsız kalmamalı ve yeterli düzeyde bilgiye ulaşmış olmalı, kazandırılmak istenen davranış ve tutumlar alışkanlık edinilmeli ve tutarsızlık hissettirilmeden uygulanmalı, çocuğa gelişim dönemine uygun sorumluluklar verilerek kendi mahremiyetini koruma sorumluluğu kazandırılmalı, cinsiyet ayrımı yapılmamalıdır (İder, 2021). Mahremiyet eğitimi: Özel mekân tanımlama, bedeninin kendisine ait olduğu bilincini oluşturma, fiziksel baskıya direnme refleksini geliştirme, akraba ve çevre farkındalığını öğretme, özel alan tanımlama ve vücudum görünmemeli bilincini oluşturma içerikleriyle temel davranış refleksi kazandıran bir eğitimidir. Temel davranış refleksinin çocuğun kendisini korumasını ve hatta bunu bilinçsiz bir şekilde gerçekleştirmesini sağlamakta olduğu düşünülmektedir (İnam, 2020). Bu kazanımların öğretilmesi sürecinde özel alanın sadece özel bölge tanımlarıyla sınırlı kalması, dokunulmaması gereken noktaların sadece özel bölgeler olduğu şeklinde aktarılması çocukta diğer bölgelerine dokunulabileceği fikrini yerleştirebilmektedir. Yabancıların çocuğun bedeninin hiçbir bölgesine dokunamayacağı anlatılmalıdır (İder, 2021). Anlatım esnasında çocukta kaygı ve korku uyandırılmamalı, çocuğun gelişim düzeyine uygun etkinlik ve oyunlar aracılığıyla aktarılmalıdır. Olumlu mesajlar içeren çizgi dizi ve filmleri izlemek, mahremiyet eğitimi içerikli şarkıları dinlemek, çeşitli drama tekniklerinden faydalanmak, farklı gelişim alanlarını da kapsayan etkinliklere yer vermek sınıf içi ve dışı uygulanabilecek çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. Mahremiyet eğitimi ebeveynler de dâhil edilerek planlanmalıdır (ASPB, 2017a).

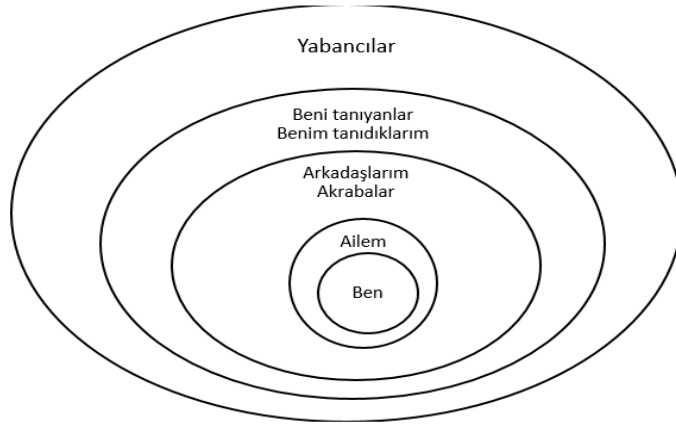
1.5. Mahremiyet Eğitim Alanları

Mahremiyet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu'na göre mahremiyet eğitimi bedensel mahremiyet, duygusal ve düşünsel mahremiyet, mekân ve eşya mahremiyeti, dijital mahremiyet, zaman mahremiyeti olmak üzere 5 eğitim alanına ayrılmaktadır (ASPB, 2017a).

1.5.1. Bedensel mahremiyet

Bedensel mahremiyet, bireyin kendi beden farkındalığını kazandığı, diğer kişiler ile bedeni arasına sınırlar çizdiği ve bu sınırları koruduğu bir eğitim alanıdır. Bu alan kapsamında çocuğa özel bölge, iyi-kötü dokunuş, hayır diyebilme öğretileri gerçekleştirilmektedir. Öğretilerin gerçekleşmesinde gelişim ve yaş düzeyine uygun bir biçimde aşamalı olarak ilerlemek gerekmektedir. Çocuğa öncelikle kendi bedeni tanıtılmalıdır. Beden tanıtımında anatomik isimler kullanılmalı, takma isim ve lakaplar ile öğretilmemelidir. Özel bölge isimlerinde penis-vulva tercih edilmelidir (Güzelyurt, 2020).

Çocuğa kendi bedeninin etrafında görünmez bir daire olduğu hissettirilmelidir. Bunun öğretiminde ilişki çemberinden faydalanılmaktadır. İlişki çemberi bireyin merkezinde olduğu iç içe daireler olarak düşünülebilir. İlişki çemberi çocuğun kimlerle ne derece yakınlık kuracağını belirlemede bir rehber görevi görmektedir (İnam, 2020).

Şekil 1.5.1. İlişki Çemberi

Şekil 2. incelendiğinde merkezde bulunan benin etrafında yakından uzağa doğru ilişki sıralaması görülmektedir. İlişki çemberi yalnızca beden mahremiyetinde değil mahremiyet eğitimin diğer alanlarında da kullanılabilecek bir kavramdır.

1.5.2. Mekân ve eşya mahremiyeti

Mekân ve eşya mahremiyeti, kendine ait özel alan ve özel eşyaların olduğunu aktaran, ortak alan kavramını açıklayan bir eğitim alanıdır. Bu alan kapsamında: Çocuğa özel alanını tanımlama ve ortak alan ile ayırt edebilme, başkalarının özel alanına saygı

duyma, özel eşyaları belirleme ve izinsiz kullanmama, kapalı kapıyı izinsiz açmama ve kapı çalma, tuvalet banyo gibi özel mekânları başkalarıyla birlikte kullanırken sınırlarına dikkat etme öğretileri gerçekleştirilmektedir (Budak, 2023).

1.5.3. Duygusal ve düşünsel mahremiyet

Duygusal ve düşünsel mahremiyet, iyi sır ve kötü sır kavramlarının açıklandığı, kendisine ait bilgilerin herkesle paylaşılmadığı ve özel bilgi farkındalığının aktarıldığı bir eğitim alanıdır. Bu alan kapsamında: Kendisine ve ailesine ait özel bilgileri farkına varma ve bunları herkesle paylaşmama, ev içinde yaşanan olayların eve ve aileye ait olduğunu kavrama, başkaları hakkında özel bilgileri araştırmama ve bu bilgileri yaymama, başkaları ile alay etmeme, kendisini bu tür durumlardan uzak tutma, izinsiz veya gizlice başkalarının konuşmalarını dinlememe, iyi sır ve kötü sır ayrımını yapabilme öğretileri gerçekleştirilmektedir (ASPB, 2017a).

1.5.4. Dijital mahremiyet

Dijital mahremiyet, kişisel verileri koruma bilinci, dijital istismar ve şiddetten korunma ve yaşa uygun içerik seçimi konularını ele alan bir eğitim alanıdır. Bu alan kapsamında: internet kullanımı anında erişim sağladığı her yerde bir iz bıraktığı ve bu dijital adımlarında kontrollü davranması gerektiği, kişisel verilerin ne olduğuna dair bir algısının oluşturulması ve bu kişisel verilerin korunması, içerikleri yaşına uygun şekilde seçebilmesi, cihazları kendisini olumsuz etkileyecek sürelerde kullanmaması öğretileri gerçekleştirilmektedir (Budak, 2023).

1.5.5. Zaman mahremiyeti

Zaman mahremiyeti, özel ve verimli vakit konularını aktaran bir eğitim alanıdır. Bu alan kapsamında: Çocuğun kendine ait özel zaman oluşturması, bu zamanları verimli değerlendirmesi, başkalarının özel zamanlarına saygı duyması ve rahatsız etmemesi, gelişim düzeyine uygun biçimde sorumluluklarını düzenleyebileceği zaman-iş ilişkisinin kurulması öğretileri gerçekleştirilmektedir (Budak, 2023).

1.6. Mahremiyet Eğitim Dönemleri

Mahremiyet eğitim dönemleri bebeklik dönemi (0-3 Yaş), okul öncesi dönem (3-6 Yaş), ilkokul dönemi (6-12 Yaş), ortaöğretim dönemi (12-18 Yaş) olarak

sınıflandırılmaktadır (ASPB, 2017a). Araştırma konusunun erken çocukluk dönemini kapsamı nedeniyle bu bölümde bebeklik ve okul öncesi dönem mahremiyet eğitiminden bahsedilmektedir.

1.6.1. Bebeklik dönemi (0-3 Yaş)

Mahremiyet kavramının varlığı davranış ve tutumlarımız ile bebeğe hissettirelebilmektedir. Bebeğin farkında olmadığını düşünmek doğru değildir. Bebek zihninde kavramları geliştirirken yaşanmışlıklarından elde ettiği sezgi ve deneyimleri kullanacaktır. Bebeğe bakım veren kişiler mümkün olduğunca aynı kalmalı ve mahremiyet eğitimi konusunda duyarlı ve tutarlı olunmalıdır. Bebeğin bakım veren dışındaki kişilerin yanında bez değişimi, kıyafet değişimi, banyo yaptırma gibi eylemlerin gerçekleştirilmemesi gerekmektedir. Birden çok çocuğa aynı anda banyo yaptırılmamalı, havuz ve deniz gibi yüzme alanlarında uygun kıyafet seçimleri yapılmalıdır. Bebeğin çıplak fotoğrafları çekilmemelidir. Bebek sevilirken özel bölgelerine dokunmamak, dudaktan öpmemek gerekmektedir. Yetişkinleri gözlemleyen çocuk kendi davranışlarını da şekillendirirken bu gözlemleri referans alabilmektedir (ASPB, 2023c).

Diler (2014), mahremiyet eğitiminde kritik dönemin 18-36 ay arasında tuvalet eğitimi ile başladığını düşünmektedir. Bebeğin kendi bedensel ihtiyaçlarını kontrol etmeyi öğrenmeye başlaması aynı zamanda bedensel farkındalığının da geliştiğini göstermektedir. Merakın giderek artmaya başlamasıyla 2-3 yaş arasındaki çocuk kendi bedenini ve cinsiyetini tanımak amacıyla cinsel organını inceleme, gösterme ve dokunma gibi eylemlerde bulunabilmektedir. Çocuğun sergilediği bu davranışlar karşısında yüksek tepkiler verilmemeli, çocuk korkutulmamalı ve cezalandırılmamalıdır. Merakını gidermek amacıyla çocuğun gelişim düzeyine uygun şekilde organlar ve işlevleri anlatılmalıdır (MEB, 2018). Organ tanıtımında anatomik isimlerin kullanılması gerekmektedir. Çocuğun olası bir istismar durumunda kendini ifade ederken kullanacağı iletişimi daha açık ve anlaşılır hale getirmektedir (Bobier vd. , 2016; MEB, 2018).

1.6.2. Okul öncesi dönem (3-6 Yaş)

Okul öncesi dönemde mahremiyet eğitiminin çeşitli etkinlik, oyun ve materyal aracılığıyla çocuğa aktarılması mümkündür. Bu dönemde iyi- kötü dokunuş, iyi-kötü sır, özel bölge ve beden dokunulmazlığı, sınırları koruma öğretileri gerçekleştirilmektedir. Öğretinin yanı sıra çocuğun özgüven gelişimini desteklemek amacıyla fikirlerine önem

vermek, önüne farklı seçenekler koyarak tercih yapmasını istemek gerekmektedir. Özgüvenli bir çocuğun olası mahremiyet ihlalinde kendini korumaktan çekinmediği ve "Hayır" diyebildiği varsayılmaktadır. Çocuğa "Hadi şu teyzeni öp, amcana sarıl" yönlendirmeleri yapılmamalı, çocuk bu durumu reddettiğinde ısrarcı davranılmamalıdır. Çocuğun kendi rıza/onayı olmadan bedenine dokunulmayacağını açıklamak ve bunu destekleyici davranış ve tutumlar sergilemek önem taşımaktadır. Çocuğa dokunmak istendiğinde "seni öpebilir miyim, sana sarılabilir miyim?" gibi sorularla izin alınması gerekmektedir. Bu dönemde bakım veren ile yapılan banyo sürecinde çocuğun mayo, şort veya iç çamaşırı giymesi çocuğun mahremiyet algısının oluşmasını desteklemekte ve yalnız olmadığı sürece çıplak görülmemesi gereken bölgeleri olduğu fikrinin zeminini oluşturmaktadır (MEB, 2018).

1.7. Erken Çocuklukta Özel Eğitim

Erken Çocukluk Özel Eğitimi (EÇÖE): Kalıtım veya çevresel faktörler nedeniyle gelişimsel olarak risk altında olan veya yetersizliğe sahip 0-8 yaş çocukların gelişimlerini desteklemeyi, akranlarıyla aralarındaki gelişimsel farklılıkları en aza indirmeyi ve bu dönemde ailelerin ihtiyaçlarına cevap vermeyi hedefleyen eğitim hizmetleridir (Birkan, 2002; Odom ve Wolery, 2003; Raver ve Childress, 2015; Sazak-Pınar, 2006; Tomris ve Çelik, 2021). Erken çocukluk döneminde özel eğitimi erken çocukluk eğitiminden ayırtıran ise özel eğitim hizmetleri ve bireysel eğitim planına sahip olmasıdır. EÇÖE gelişimsel becerilere odaklanmakta ve aile katılımına önem vermektedir (Hornby, 1991; Odom ve Wolery, 2003; Yazçayır vd., 2022).

Erken çocukluk dönemi gelişim alanlarının en hızlı etkilendiği dönem olarak bilinmektedir. Erken çocukluk döneminde gelişim alanlarında yaşanan bir aksamanın erkenden fark edilmesi ve bu aksamalara yönelik tedbirlerin erkenden alınması çocuğun kalan yaşamı için de önem taşımaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların sosyal kabul içinde bağımsız bir yaşam sürebilmeleri, kendilerine yetebilmeleri, akranları ile gelişimsel farkları açılmadan aynı eğitim ortamlarında eğitim görebilmeleri için erken tanı ve müdahale gereklilik arz etmektedir. Bu nedenle erken çocukluk döneminde erken tanı ve erken müdahale içeren erken çocukluk döneminde özel eğitimin önemi büyüktür (Bowe, 2007; Güven vd., 2010; Karoly vd., 2005; Yazçayır vd., 2022).

1.8. İlgili Araştırmalar

"Mahremiyet, mahremiyet eğitimi, mahremiyet boyutları, erken çocukluk dönemi, özel gereksinimli bireyler, öğretmenler, ebeveynler" anahtar sözcükleri kullanılarak 2015-2023 yılları arasında yayımlanan çalışmalar üzerinden ilgili literatür taraması yapılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılan çalışmalar derlenmiştir. Araştırma konusuna uygun olan 5 çalışma ilgili araştırmalar başlığı altında incelenmiştir.

Konuk Er (2016) ve arkadaşları tarafından zihinsel engelli bireylerde cinsel problemlerin tespit edilmesi ve problemlerin azaltılmasına yönelik cinsel eğitim programının hazırlanması amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmada Konya ilinde çalışan 38 zihinsel engelliler öğretmeni ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada programın içeriği, konuları, hangi yöntemlerle öğretilbileceği ve geri dönütlerin nasıl sağlanacağıyla ilgili veriler elde edilmiştir. Elde edilen verilere göre cinsel eğitim programının kazanımları cinsel tatmin, özel bölge temizliği, ergenlik dönemi değişimleri; içeriği cinsiyet farkları, cinsel istismar, vücudunu tanıma, cinsel tatmin; yöntemleri videodan öğretim, model olma, drama olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Özaslan (2018) ve arkadaşı annelerin mahremiyet eğitimine dair görüşlerini, karşılaştıkları problemleri ve problemlere yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla 3-6 yaş arasında çocuğa sahip 25 anne ile görüşme gerçekleştirmiştir. Araştırmada elde edilen veriler ışığında annelerin mahremiyet eğitimine dair eğitim almaları gerektiği, anne babalar için mahremiyet eğitimine yönelik bir program, yayın, seminer hazırlanmasının ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İder (2021), çocukluk ve gençlik döneminde deneyimlenen mahremiyet kavramına dair yaşantıların yetişkinlik dönemine etkilerini incelemek amacıyla yürüttüğü çalışmada 21 yetişkin ile görüşme gerçekleştirmiştir. Elde edilen veriler ışığında çocukluk ve gençlik döneminde deneyimlenen mahremiyet yaşantılarının yetişkinlik dönemi üzerinde etkisi olduğu saptanmıştır. Yetişkinlik sürecinde sosyal ilişkilerini, karşı cinsle, eşiyile, çocuğuyla olan ilişkilerini etkilediği, eş seçimi, çocuk eğitimi, cinsel yaşam ve giyinme gibi kararlar üzerinde de tesiri olduğu saptanmıştır.

Budak (2023), mahremiyet eğitimi uygulamalarına yeni bir bakış açısı kazandırmak amacıyla gerçekleştirdiği bir çalışmada 48-72 ay aralığındaki 19 çocuk ve velisi ile mahremiyete dair çeşitli etkinlikler öncesi ve sonrası görüşme gerçekleştirerek veri elde etmiştir. Araştırmacı toplamda 20 etkinlik, 5 aile katılımı ve 5 veli mektubu ile yaptığı

uygulamalar sonrasında çocukların ve ebeveynlerin mahremiyet eğitime dair algı ve tutumlarında olumlu ilerlemeler olduğu, ebeveynlerin ev ortamında da uygulamalar gerçekleştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Erkoç (2023) ve çalışma arkadaşları ebeveynlerin cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerini belirleme ve bu bilgileri etkileyen sosyodemografik durumları incelemek amacıyla 6-12 yaş aralığında çocuğu olan 250 ebeveyn ile 25 soruluk anket çalışması gerçekleştirmiştir. Araştırmacılar ebeveynlerin cinsel gelişim ve mahremiyet konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bilgi davranışlarında eksiklikler olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

İncelenen araştırmalar çocukla temasta olan ebeveynlerin ve öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Çocuklara mahremiyet kavramını aktarabilmeleri öncelikle kendilerinin kavrama dair bilgi sahibi olmaları ile mümkündür.

1.9. Problem Durumu

Mahrem kelimesinin etimolojik yapısı incelendiğinde Arapça kökenli bir kelime olduğu ve özel alana veya hareme ait olan, yasak anlamına geldiği görülmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) mahremiyet kelimesini gizli olma durumu olarak tanımlamaktadır (TDK, 2018). Mahremiyet algı düzeyinde bir kavram olarak görülmekte ve bu algı bireyin içinde yaşadığı topluma, kültüre, aileye göre değişkenlik göstermektedir (Tarhan, 2012). Mahremiyet algısının dini, sosyolojik, kültürel açılardan farklılık göstermesi mahremiyet kavramının kesin biçimde tanımlanmasını ve mahremiyet sınırlarının belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Mahremiyet sınırlarının çizilmesi olası mahremiyet ihlallerinin belirlenebilmesi ve önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Mahremiyet eğitimi, bireyin bulunduğu sosyal yaşamın içerisinde kendi ve diğer insanların özel alanını farkına varması, özel alanını koruması, diğer bireylerin özel alanına saygı duyması, kendisi ile çevresi arasında sağlıklı sınırlar koyabilmesi amacıyla çocuk ve ergenlere verilen bir eğitimidir (Akcan, 2016). Mahremiyet eğitimi, cinsel gelişim ve cinsel eğitim konularını da kapsamakta olup bireyin hem kendi hem de karşı cins özellikleri hakkında bilgi sahibi olması, cinsiyetine ilişkin rollerin farkına varması ve anlamlandırması gibi konuları da içermektedir (Diler, 2014). Güneş (2017), temelde kişilik eğitimini de kapsayan mahremiyet eğitiminin cinsiyet ayrımı olmaksızın erken

yaşıta verilmesi gerektiğine değinmekte, cinsel istismarın önlenmesi için mahremiyet eğitiminin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Yapılan araştırmalarda ihlal ve istismar mağduru bireylerin daha sık erken çocukluk çağında oldukları görülmektedir. Bahalı (2010), Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan bir araştırmada çocuk tecavüz mağdurlarının %96'sının 12 yaş altı olduğunu saptamakta, ihmal ve istismara karşı en savunmasız grup olduğunu belirtmektedir. Öztıp (2010), cinsel istismar vakalarının sosyodemografik ve klinik yapılarını incelediği bir araştırmada özel gereksinimli bireylerin risk grubunda olduğunu vurgulamaktadır.

Araştırmacı alanyazın taramasında özel gereksinimli bireylerin mahremiyet ihlalleri karşısında risk altında olduğunu saptamıştır. Bireyin çevresini oluşturan ve temasta bulunduğu grupların; ebeveynlerin, yakın çevresinin, öğretmenlerin ve okul çalışanlarının mahremiyet kavramı ve eğitimi konusunda yetersiz bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Bireyin ihlalin farkına varması, önleyebilmesi ve ifade edebilmesi için mahremiyet kavramını tanıması dolayısıyla bireye tanıtılması gerekmektedir. Çevresindeki grupların bu kavram konusunda yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmaması bireye aktarılmasını engellemektedir.

Yapılan araştırmalarda özel gereksinimli bireyin çevresini oluşturan grupların mahremiyet eğitiminin yalnızca cinsel istismardan korunma veya özel bölge öğretimi içerdiğini düşündükleri görülmüştür. Mahremiyet eğitim alanları bedensel mahremiyet, mekân ve eşya mahremiyeti, duygusal ve düşünsel mahremiyet, dijital mahremiyet ve zaman mahremiyeti olmak üzere beş başlık altında incelenmektedir. Literatürde bedensel mahremiyet dışında kalan mahremiyet eğitimi alanlarına dair mahremiyet ihlalleriyle ilgili çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir.

Özel gereksinimli bireye sahip ebeveynlerin tanılama ve tanıyı kabul etme sürecinde bireyin eğitim alma hakkının gecikmesine neden olabilmekte ve akademik becerileri bazı yaşamsal becerilerin önüne koyabilmektedir. Mahremiyet eğitimi de bu süreç içerisinde önemsiz görülebilmekte aile ve öğretmenler tarafından mahremiyet ile ilgili bir sorunla karşılaşmadığı sürece konuşulmayan ve gerekli görülmeyen bir konu haline gelebilmektedir. Bu gerekçelerden hareketle bu araştırmanın problemini erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

1.10. Araştırmanın Amacı

Araştırmada erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi hakkında görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırma Soruları

1. Erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimine yönelik görüşleri nelerdir?
2. Erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimine yönelik sınıf içinde yer verdikleri çalışmalar nelerdir?
3. Erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususlara yönelik görüşleri nelerdir?
4. Erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin bireylerin mahremiyet ihlalleri karşısındaki risk durumu hakkında görüşleri nelerdir?

1.11. Araştırmanın Önemi

Özel gereksinimli bireylerin tanılarına, sosyolojik, kültürel yapılarına göre gereksinim ve algıları bireye özel şekillenmekte olup, kendilerine ait karakteristik yapıları bulunmaktadır. Bu yapılara bağlı olarak mahremiyetini tanıması ve koruması değişkenlik göstermekle birlikte yapılan araştırmalar özel gereksinimli bireylerin mahremiyet haklarını korumakta yetersiz olduğunu, istismarcıya karşı kendini koruyamadığını, istismar ve ihlali farkına varamadığını ve ifade edemediğini göstermektedir (Kara, 2021). Mahremiyet ihlali karşısında risk altında bulunan özel gereksinimli bireylerin her birey gibi mahremiyet hakkı bulunmaktadır. Erken eğitim bireyin her gelişim alanında önem taşıdığı gibi mahremiyet eğitiminin de erken çocukluk döneminde verilmesi özel gereksinimli bireyler için büyük önem arz etmektedir.

Mahremiyet eğitiminin özel gereksinimli bireylere verilmesi sürecinde ebeveynler, yakın çevre ve okul iş birliği içinde olmalıdır. Bu iş birliğindeki en önemli kaynaklardan biri de öğretmendir. Öğretmen bireyi yakından tanımakta olup bireyin iletişim diline ve gelişim düzeyine uygun eğitim verebilmektedir. Bu noktada erken çocukluk dönemindeki

özel gereksinimli bireylerle çalışmakta olan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Öğretmenlerin mahremiyet kavramını aktarılabilmesi, mahremiyet ihlallerine karşı bilinç oluşturulabilmesi için öncelikle mahremiyet kavramı ve mahremiyet eğitimi konusunda farkındalık oluşturmaları gerekmektedir. Yapılan bu araştırma erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet kavramı ve eğitimi konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerini ortaya koyması ve bu alanda çalışacak araştırmacılara bir harita oluşturabilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.12. Araştırma Varsayımları

1. Katılımcıların tüm soruları samimiyet ve içtenlikle yanıtladıkları var sayılmaktadır.
2. Araştırmada veri toplama araçlarının geçerliliği için alınan uzman görüşlerinin yeterli olduğu kabul edilmektedir.

1.13. Araştırma Sınırlılıkları

1. Araştırma Türkiye bünyesinde yer alan okullarda öğrenim gören erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan 9 öğretmen ile sınırlıdır.
2. Araştırma verileri araştırmacı tarafından kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve katılımcı bilgi formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır.
3. Araştırma verileri erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenler için hazırlanan görüşme formunda yer alan sorulara verilen cevaplarla sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcı grubu ve demografik özellikleri, araştırmacının rolü, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi süreci ve güvenilirlik geçerlik anlatılmaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Türkiye bünyesinde yer alan erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitime dair görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan fenomenoloji deseni yapılandırılmıştır. Fenomenoloji deseni, bireylerin deneyimlerini kendi algı ve bakış açıları ile ortaya çıkarmayı amaçlayan bir nitel araştırma desendir (Ersoy, 2017). Fenomenoloji farkında olunan fakat detaylı ve derinlemesine bir incelemenin olmadığı olgular ile ilgilenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bireylerin bir olguya dair görüşlerini, deneyimlerini, fikirlerini ve bunları nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarmada kullanılan bir araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2018)

Nitel araştırma, incelediği probleme dair irdeleyici olup problemin doğal ortamındaki şeklini anlama çabası içinde olan bir yöntemdir. Nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (Baltacı,2019). Bu teknikte, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlamakta, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilmekte ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilmektedir. Bu yarı yapılandırılmış görüşme yönteminin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Türnüklü, 2000; Yıldırım ve Şimşek, 2018)

2.2. Katılımcı Grubu

Araştırmanın katılımcı grubunu Konya ilinde yer alan Resmi Özel Eğitim Anaokulu ve Resmi Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe okullarındaki erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan, meslekte en az bir yıldır görev almakta

olan öğretmenler araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Konya ilinde hizmet veren 2 Özel Eğitim Anaokulu ve 2 Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe kurumlarıyla Milli Eğitimden alınan izin doğrultusunda iletişime geçilmiştir. Kurum bünyesinde çalışan öğretmenlerin yeterli sayıda katılım sağlamaması nedeniyle kartopu doğrusal örnekleme başvurulmuştur. Araştırmanın katılımcı grubunu belirlemek ve genişletmek amacıyla "Katılımcı Belirleme Formu" oluşturulmuştur. Form aracılığıyla ulaşılan katılımcılardan araştırmaya bir kişi daha davet etmeleri istenmiştir.

2.2.1. Katılımcıların demografik bilgileri

Katılımcı grubu Türkiye bünyesinde hizmet veren Resmi Özel Eğitim Anaokulu, Resmi Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe ve Resmi İlkokula Bağlı Özel Eğitim Sınıfı olmak üzere 3 resmi kurumda görev alan 9 öğretmenden oluşmaktadır. Tablo 1.'de katılımcı bilgileri yer almaktadır.

Tablo 2.2.1. Katılımcılara ait demografik bilgiler

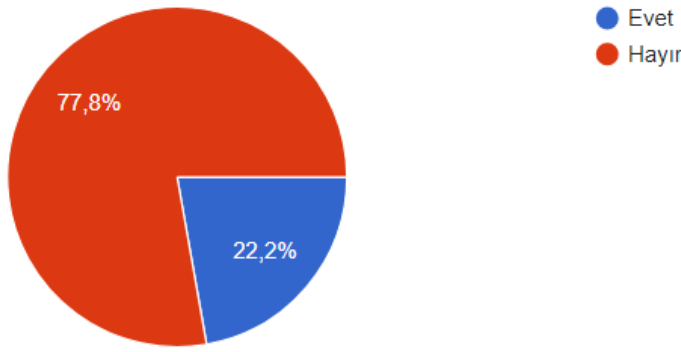
KATILIMCI	CİNSİYET	EĞİTİM DURUMU	MEZUN OLUNAN BÖLÜM	ÇALIŞILAN KURUM	ÇALIŞILAN YAŞ GRUBU	MAHREMİYET EĞİTİMİ ALMA DURUMU
K1	KADIN	LİSANS	SINIF ÖĞRT.	UYGULAMA OKULU	6-11	ALMADI
K2	KADIN	LİSANS	PDR	UYGULAMA OKULU	6-8	ALMADI
K3	KADIN	LİSANS	OKUL ÖNCESİ	ANAOKULU	5-6	ALMADI
K4	KADIN	LİSANS	ZİHİNSEL ENGELLİLER	ANAOKULU	5-7	ALDI
K5	ERKEK	LİSANS	ZİHİNSEL ENGELLİLER	ANAOKULU	4-5	ALMADI
K6	KADIN	YÜKSEK LİSANS	ZİHİNSEL ENGELLİLER	UYGULAMA OKULU	6-11	ALDI
K7	KADIN	LİSANS	ÖZEL EĞİTİM	ÖZEL EĞİTİM SINIFI	6-11	ALMADI
K8	ERKEK	LİSANS	ÖZEL EĞİTİM	UYGULAMA OKULU	6-8	ALMADI
K9	ERKEK	LİSANS	OKUL ÖNCESİ	ANAOKULU	3-6	ALMADI

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; çalışmaya katılan öğretmenlerin %66,7'sini kadınlar %33,3'ünü ise erkekler oluşturmaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında katılımcıların %88,9 oranında lisans mezunu olduğu, %11,1 oranında da yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %33,3'ünün Zihinsel Engelliler

Öğretmenliği, %22,2'sinin Okul Öncesi Öğretmenliği, %22,2'sinin Özel Eğitim Öğretmenliği, %11,1'nin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, %11,1'nin Sınıf Öğretmenliği bölümlerinden mezun olduğu görülmektedir. Katılımcıların %44,4'ünün Özel Eğitim Anaokulu, %44,4'ünün Özel Eğitim Uygulama Okulu, %11,1'inin Özel Eğitim Sınıfında görev aldığı görülmektedir.

Aşağıdaki grafik incelendiğinde; katılımcıların %77,8'inin mahremiyet eğitimi almadığı, %22,2'sinin mahremiyet eğitimi aldığı görülmektedir.

Şekil 2.2.1. Katılımcıların mahremiyet eğitimi alma durumu

2.3. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü Erken Çocuklukta Özel Eğitim Yüksek Lisans programındadır. Erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusundaki görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmacı etik kurul iznini almıştır. Araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taranmış ve ön hazırlık yapılmış ardından araştırmaya uygun görüşme formuna karar verilmiştir. Araştırmacı çalışmanın amacına uygun katılımcı grubunu belirlemiştir. Konya ilinde hizmet vermekte olan 4 okulda görev alan öğretmenlerle görüşme gerçekleştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul ve kurumlarda gerçekleştirilecek araştırma uygulamalarına ilişkin izin alınmıştır. Alınan izin doğrultusunda kurum bünyesinde görev almakta olan öğretmenlerle iletişime geçilmiştir. Yeterli sayıda katılım sağlanmaması nedeniyle araştırmacı "Katılımcı Belirleme Formu" hazırlamıştır. Hazırladığı formu ilgili kurumlarda çalışan öğretmenlere iletmek üzere katılımcılara göndermiştir. Araştırmacı oluşturulan katılımcı grubu ile mail

üzerinden ön görüşme gerçekleştirerek araştırma hakkında bilgilendirme yapmış, görüşmenin gerçekleştirilmesi için gerekli şartlardan bahsetmiş ve görüşme takvimi oluşturmuştur. Görüşmeler çevrimiçi görüşme platformu (Zoom) üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, görüşme esnasında alınan ses kayıtlarında sorun yaşanmaması için katılımcıların ve kendisinin görüşmeye uygun ortamlarda bulunmasına dikkat etmiştir. Tamamlanan görüşmeler sonucunda elde edilen ses kayıtları araştırmacı tarafından yazıya aktarılmış ve analize hazır hale getirilmiştir. Verilerin analizini gerçekleştirmiş ve bulguları ilgili alan yazın doğrultusunda tartışmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak katılımcı belirleme formu, katılımcı bilgi formu ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.4.1. Katılımcı belirleme formu

Katılımcı belirleme formu, araştırmanın demografik bilgilerine uygun katılımcıları belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Formada öğretmenin (1) adı-soyadı, (2) mesleği, (3) eğitim durumu, (4) mesleki deneyim yılı, (5) çalışılan yaş grubu, (6) çalışılan kurum türü, (7) mahremiyet eğitimi alma durumu ve (8) e-posta bilgileri yer almaktadır. Katılımcı Belirleme Formu görüşme sorularıyla birlikte EK-1’de yer almaktadır.

2.4.2. Katılımcı bilgi formu

Katılımcı bilgi formu, erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlere ait demografik bilgileri elde etmek amacıyla oluşturulmuştur. Katılımcı bilgi formunda; öğretmenin (1) adı-soyadı, (2) cinsiyeti, (3) mesleği, (4) eğitim durumu, (5) mesleki deneyim yılı, (6) çalışılan yaş grubu, (7) çalışılan kurum türü, (8) mahremiyet eğitimi alma durumu yer almaktadır. Katılımcı Bilgi Formu görüşme sorularıyla birlikte EK-2’de yer almaktadır.

2.4.3. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda soru taslağı hazırlanmıştır. Yapılan alanyazın taramasında okul öncesi öğretmenlerinden oluşan katılımcı grubu ile görüşme gerçekleştiren Çalışkan (2019) ‘un çalışmasına ulaşılmıştır. Çalışmada kullanılan ve

Çalışkan (2019) tarafından hazırlanan görüşme formu ile soru taslağının örtüştüğü görülmüştür. Yapılan bu araştırmada Çalışkan (2019) tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunun araştırmacının amacına hizmet eden sorularının kullanılması uygun bulunmuştur. Araştırmacı görüşme formunu kullanmak için gerekli izinleri almıştır. Formda toplam 12 adet açık uçlu soru bulunmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları:

1. Mahremiyet Eğitimiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?
 - 1.1. Mahremiyet eğitiminin tanımı nedir?
 - 1.2. Mahremiyet eğitiminin önemi nedir?
 - 1.3. Mahremiyet eğitiminin amacı nedir?
 - 1.4. Mahremiyet eğitiminin verilme zamanı nedir?
 - 1.5. Mahremiyet eğitimi kimler tarafından verilmelidir?
 - 1.6. Mahremiyet eğitimi kimlere verilmelidir?
2. Mahremiyet eğitimi konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?
3. Erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerin mahremiyet ihlalleri karşısındaki risk durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?
4. Mahremiyet eğitime yönelik sınıf içinde uygulamalara yer veriyor musunuz?
5. Sınıf içinde karşılaştığınız mahremiyet ihlalleri var mı? Varsa nelerdir?
6. Ailelerin mahremiyet eğitime yönelik bilgi düzeyiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?
7. Ailelerin mahremiyet eğitimi ile ilgili sizden beklentileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

2.6. Verilerin Toplanması

Araştırmanın katılımcı grubunu belirlemek amacıyla hazırlanan "Katılımcı Belirleme Formu" nu dolduran öğretmenler arasında araştırmaya uygun demografik bilgilere sahip gönüllü katılımcılara, araştırmacı tarafından katılımcıların belirtmiş oldukları e-posta adresine "Katılımcı Kabul Formu" ve "Katılımcı Bilgi Formu" iletilmiştir. Katılımcı grubunda yer alan öğretmenlerle araştırmacı e-posta yoluyla ön görüşme gerçekleştirmiş ve ortak bir görüşme takvimi oluşturulmuştur. Görüşme takvimi doğrultusunda her bir katılımcı ile ayrı olmak üzere çevrimiçi görüşme platformu (Zoom) üzerinden kayıt altında bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme başlamadan önce

katılımcıların gönüllü katılım sağladıklarına dair sözlü beyanları alınmıştır. Verilerin birbirini tekrarlaması ve veri doyumu sebebiyle 9 öğretmen yeterli görülmüştür.

2.6.1. Yarı yapılandırılmış görüşme bilgileri

Görüşmelerin tamamı çevrimiçi görüşme platformu Zoom üzerinden gerçekleştirilmiştir. Her bir katılımcı ile ayrı bir görüşme yapılmıştır. Her bir görüşme için ayrı ses dosyası oluşturulmuştur.

Tablo 2.6.1. Yarı yapılandırılmış görüşme sürelerine dair bilgiler

KATILIMCI KODU	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9
GÖRÜŞME SÜRESİ	14 Dakika 18 Saniye	13 Dakika 18 Saniye	20 Dakika 18 Saniye	10 Dakika 58 Saniye	10 Dakika 20 Saniye	24 Dakika 51 Saniye	16 Dakika	23 Dakika 49 Saniye	14 Dakika 40 Saniye
MESLEKİ DENEYİM (YIL)	5	1	11	4	9	4	4	3	6
MAHREMİYET EĞİTİMİ ALMA DURUMU	Almadı	Almadı	Almadı	Aldı	Almadı	Aldı	Almadı	Almadı	Almadı

2.7. Verilerin Analizi

Araştırmacı, katılımcılarla görüşmelerini tamamladıktan sonra sesli görüşme kayıtlarını yazıya aktarmıştır. Kayıtların dökümü sırasında her bir katılımcı için ayrı bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme kayıtları döküme geçirilirken eksiksiz ve herhangi bir değişiklik yapılmadan görüşme formuna aktarılmıştır. Forma dökülen görüşmeler içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma içeriğine uygun olmayan bilgiler çıkarılmıştır. İncelenen bulgular sonunda temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan temalara ve temalara ait alt kodlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2.7. Temalar, alt temalar, kodlar

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Mahremiyet Eğitiminin Tanımı Ve İçeriğine Yönelik Görüşler	Mahremiyet Eğitiminin Tanımı	Kişisel/özel alanı öğretmek Bedenini tanıtmak ve korumayı öğretmek Özel bölgelerini öğretmek Gizli olması gerekenleri öğretmek
	Mahremiyet Eğitiminin Önemi	Kendini korumayı öğretmesi İstismarı önlemesi İhlal durumda tepki göstermeyi öğretmesi Kimliğini bulmaya yardımcı olması Bedenini tanıtması
	Mahremiyet Eğitiminin Amacı	Kendini korumayı öğretmek Mahremiyet ihlallerini farkına vardırmak İstismarı önlemek Eşya mülkiyetini öğretmek
	Mahremiyet Eğitiminin Verilme Zamanı	Kendini farkına vardığında Tuvalet eğitimi başladığında Bebeklikten itibaren Erken çocukluk döneminde
	Mahremiyet Eğitimi Vermesi Gereken Kişiler	Öğretmenler Birincil bakıcılar Eğitimi alan kişiler/uzmanlar
	Mahremiyet Eğitimi Verilmesi Gereken Kişiler	Herkes Çocuklar Aileler
	Mahremiyet Eğitiminde Dikkat Edilecek Hususlar	Somutlaştırarak etkinlik yoluyla verilmeli Yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalı Eğitim veren kişi bilgili olmalı Mahremiyet sınırlarına dikkat edilmeli Baskı-zorlama-korkutma olmamalı

Tablo 2.7. Temalar, alt temalar, kodlar (devamı)

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Mahremiyet Eğitimi ve Mahremiyet İhlaliyle İlgili Çocuklara Yönelik Görüş ve Uygulamalar	Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Risk Algısı	İstismara daha açıklar Kolay kandırılabilirler Mahremiyet ihlalini farkına varamazlar Kendilerini ifade edemezler Savunmasızlar
	Sınıf/ Okul İçinde Karşılaşılan Mahremiyet İhlali Davranışlar	Soyunma davranışı Kendi bedenine dokunma Başkasının bedenine dokunma Başkasının eşyasını izinsiz kullanma
	Sınıf İçinde Mahremiyet Eğitiminin Verilme Şekilleri	Yer vermiyorum Çocuğa model oluyorum Problemlerle karşılaştıldığında veriyorum Aile görüşmeleri yapıyorum Çeşitli materyaller kullanıyorum
Mahremiyet Eğitiminde Ailelerle İş Birliği	Ailelerin Mahremiyet Eğitimi Konusundaki Bilgi Düzeyleri	Yetersiz Orta düzey
	Ailelerin Mahremiyet Eğitimi Konusunda Öğretmenlerden Beklentileri	Beklentileri yok Konuşmak istemiyorlar Çocuklarının izlenmesini istemiyorlar

2.8. Güvenirlik ve Geçerlik

Bilimsel bir çalışmanın önemli görülen ölçütlerinden biri olan geçerlik, ölçmesi amaçlanan olgunun başka herhangi bir özellik karıştırılmadan doğru ölçülmesidir (Ercan, 2004). Önemli ölçütlerden bir diğeri olan güvenilirlik ise çalışma sonuçlarının inandırıcılığı ile ilişkilidir (Yıldırım, 2018). Geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerini sağlayan bir çalışma sunmanın farklı yöntemleri bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında uzman görüşü alınan, pilot görüşmeleri gerçekleştirilen ve daha önce bir araştırmacı tarafından kullanılan bir görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcılara görüşme koşulları aktarılmış, çalışmadan çekilme hakları olduğu bilgisi verilmiştir. Görüşmeler çevrimiçi görüşme platformu üzerinden her bir katılımcı ile ayrı zaman dilimlerinde sessiz ve sakin ortamlarda gerçekleştirilmiş, katılımcıların birbirini etkilemesi önlenmiştir. Katılımcıların isimleri gizli tutulmuş ve her biri için ayrı katılımcı kodu oluşturulmuştur. Yapılan görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları araştırmacı tarafından yazıya dökülmüş her bir katılımcı için ayrı bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formları her bir soru altında yeniden gruplandırılmış ve temalar oluşturulmuştur. Temalar oluşturulduktan sonra araştırmacı ikinci kez görüşme formlarını incelemiş, oluşturulan tema ve kodları kontrol etmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışmada erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu bölümde araştırmaya katılan 9 öğretmen ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen temalar ve temalara yönelik bulgular sırasıyla aşağıda detaylı olarak başlıklar halinde sunulmuştur.

1. Mahremiyet Eğitiminin Tanımı ve İçeriğine İlişkin Görüşler
2. Mahremiyet Eğitimi ve Mahremiyet İhlaliyle İlgili Çocuklara Yönelik Görüş ve Uygulamalar
3. Mahremiyet Eğitiminde Ailelerle İş Birliği

3.1. Mahremiyet Eğitiminin Tanımı ve İçeriğine İlişkin Görüşler

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine ilişkin katılımcıların görüşlerini almak için, öğretmenlere “Mahremiyet eğitimiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?” ana sorusu etrafında sorular yöneltilmiştir. Öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin tanımına, mahremiyet eğitiminin önemine, mahremiyet eğitiminin amacına, mahremiyet eğitiminin verilme zamanına, mahremiyet eğitimi kimlerin vereceğine, mahremiyet eğitiminin kimlere verileceğine ve mahremiyet eğitiminde dikkat edilecek hususlara dair görüşleri olmak üzere yedi alt tema oluşturulmuştur.

Tablo 3.1. Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine ilişkin görüşler temasına ait alt temalar ve kodlar

Alt Tema	Kodlar
Mahremiyet Eğitiminin Tanımı	Kişisel/özel alanı öğretmek Bedenini tanıtmak ve korumayı öğretmek Özel bölgelerini öğretmek Gizli olması gerekenleri öğretmek
Mahremiyet Eğitiminin Önemi	Kendini korumayı öğretmesi İstismarı önlemesi İhlal durumunda tepki göstermeyi öğretmesi Kimliğini bulmaya yardımcı olması Bedenini tanıtmayı
Mahremiyet Eğitiminin Amacı	Kendini korumayı öğretmek Mahremiyet ihlallerini farkına vardırarak İstismarı önlemek Eşya mülkiyetini öğretmek
Mahremiyet Eğitiminin Verilme Zamanı	Kendini farkına vardığında Tuvalet eğitimi başladığında Bebeklikten itibaren Erken çocukluk döneminde
Mahremiyet Eğitimi Vermesi Gereken Kişiler	Öğretmenler Birincil bakıcılar Eğitimi alan kişiler/uzmanlar
Mahremiyet Eğitimi Verilmesi Gereken Kişiler	Herkes Çocuklar Aileler
Mahremiyet Eğitiminde Dikkat Edilecek Hususlar	Somutlaştırarak etkinlik yoluyla verilmeli Yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalı Eğitim veren kişi bilgili olmalı Mahremiyet sınırlarına dikkat edilmeli Baskı-zorlama-korkutma olmamalı

3.1.1. Mahremiyet eğitiminin tanımına dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin tanımına dair görüşleri alt teması; kişisel/özel alanını öğretmek, bedenini tanıtmak ve korumayı öğretmek, özel bölgelerini öğretmek, gizli olması gerekenleri öğretmek olmak üzere dört koddan oluşmuştur.

Tablo 3.1.1. Mahremiyet eğitiminin tanımına dair görüşler

Kodlar	N	%
Kişisel/özel alanı öğretmek	3	23,07
Bedenini tanıtmak ve korumayı öğretmek	4	30,7
Özel bölgelerini öğretmek	3	23,07
Gizli olması gerekeni öğretmek	3	23,07
Toplam	13	100

Mahremiyet eğitiminin tanımına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %23,07'si kişisel alanın/özel alanın öğretilmesi ifadesinden oluşmaktadır. Özel alanın ne olduğunu bilmesi ve koruması hususlarından bahsetmişlerdir.

“Özel alan, kişisel alanlarımız, bir başkasının kendimiz dışında yabancılara karşı mahrem alanlar, korumamız gereken gizli olan alanlar. Kişilere yönelik, öğrencilere, topluma bunun mahrem alanlarımızı nasıl korumamız gerektiğini anlatan konu.” (K1)

“Kişisel aklıma geliyor. Bireyin aslında kendi özeli özelinin ne olduğunu bilmesi. Tanımadığı insanların ona ne kadar yaklaşabileceğini ne kadar nasıl bir mesafede olması gerektiğini tanıdığı insanlara karşı nasıl bir mesafede olması gerektiğini yani bunlar aklıma geldi. Bireyin özelini kapsıyor.” (K8)

Mahremiyet eğitiminin tanımına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %30,7 'si bedenini tanıması ve korumayı öğrenmesi ifadesinden oluşmaktadır.

“Mahremiyet eğitimi de çocukların bedenlerini tanımları bedenlerini diğer insanlara karşı korumaları gerektiğini bunları öğrenmesi genel olarak bunlardan mahremiyet eğitimi olduğunu anlıyorum ben.” (K9)

Mahremiyet eğitiminin tanımına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %23,07'si özel bölgelerin öğretilmesi ifadesinden oluşmaktadır. Bu bölgelerin çocuğun kendisine ait olması ve başkalarının temasından sakınması üzerinde durmuşlardır.

“Mahremiyet çocuğun özel bölgeleri dâhilinde koruması başlıklarına göstermemesi temas etmemesi öğretilen bölgeler.” (K4)

“Bireyin özel bölgelerinin kendine ait olduğunu başkaları tarafından dokunulmayacağına dair bir eğitimidir.” (K5)

Mahremiyet eğitiminin tanımına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %23,07’si gizli olması gerekenin öğretilmesi ifadesinden oluşmaktadır.

“Çocukların gizli olması gereken, öğretmenlikle bağdaştırarak söylüyorum, eğitim olduğu için, gizli kalması gereken bazı konular ve durumlar var ve bunların sağlıklı olarak saklanılabilmesi için yapılan eğitim.” (K2)

3.1.2. Mahremiyet eğitiminin önemine dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin önemine dair görüşleri alt teması; kendini korumayı öğretmesi, istismarı önlemesi, ihlal durumunda tepki göstermesi, kimliğini bulmaya yardımcı olması, bedenini tanıtmaması olmak üzere beş koddan oluşmuştur.

Tablo 3.1.2. Mahremiyet eğitiminin önemine dair görüşler

Kodlar	N	%
Kendini korumayı öğretmesi	2	22,2
İstismarı önlemesi	3	33,3
İhlal durumunda tepki göstermeyi öğretmesi	1	11,1
Kimliğini bulmaya yardımcı olması	1	11,1
Bedenini tanıtmaması	2	22,2
Toplam	9	100

Katılımcı öğretmenlerin %33,3’ü mahremiyet eğitiminin öneminin istismarı önlemek olduğunu belirtmişlerdir.

“Mahremimizi bilmezsek birçok istismara ya da tacizlere istismarlara maruz kalabiliriz, ne kadar erken yaşta fark edersek mahremiyet eğitimi alır verirsek korunmaya o kadar açık oluruz, bilinçli oluruz.” (K1)

Katılımcı öğretmenlerin %22,2'si mahremiyet eğitiminin önemini kendini korumayı öğretmesi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı sadece bedensel değil kendisine ait olan eşyaların da mahremi olduğunu eklemiştir.

“Kişinin kendini koruması için önemli. Çocukların ileriye dönük kendisine ait olan bedeni eşyaları kabullenmesi sahip çıkması. Erken çocukluk döneminde bedensel mahremiyet var ama eşyalar kıyafetlerin bütün her şey de var.” (K3)

Katılımcı öğretmenlerin %11,1'i mahremiyet eğitiminin önemini tepki göstermesi olduğunu belirtmiştir. Katılımcının ifadeleri diğer kodlarla da örtüşmektedir.

“Pedofiliyi önlemek için önemli lisede tacizi önlemek, dokunulması yanlış bölgeleri anlatmak, korumak, tepki göstermesi.” (K4)

Katılımcı öğretmenlerin %11,1'i mahremiyet eğitiminin önemini kimliği bulmaya yardımcı olması olduğunu belirtmiştir.

“Önemi şu, özellikle Türkiye gibi bastırılmış ülkelerde ataerkil düzen ülkelerde mahremiyet eğitimi daha da fazla önemlidir. Çünkü biz alamıyoruz zaten çocukluğumuzdan itibaren bu eğitimi. Şu yüzden önemlidir, çocuk kendi kimliğini bulurken mahrem konularda kendi bastırmak yerine bu konuları açıkça konuşabilmesi sorabilmesi ya da nasıl bir yol izleyeceğini ön görebilmesi ya da bunu açıkça dile getirebilmesi adına önemlidir. Ayrıca aynı şekilde velilerin veya eğitimcilerin de bu eğitimi nasıl vereceklerini bilmesi önemlidir. Hassas bir konu mahremiyet. Çocukları yanlış yönlendirebilmekte mümkün. O yüzden bu konuda yol gösterici olanların da bu konuda bilgili olması bu açıdan önemlidir.” (K6)

Katılımcı öğretmenlerin %11,1'i mahremiyet eğitiminin önemini bedenini tanıtmayı olduğunu belirtmiştir.

“Mahremiyet eğitiminin önemi şöyle toplum olarak çocuğun kendi bedenini tanıması bu bedenine kimlerin dokunamayacağı kimlerin ona yakın olup olmayacağını ve çocuğun mahremiyet eğitimi alırken diğer toplum içinde nasıl davranması gerektiğini nasıl hareket etmesi gerektiğini hem arkadaşlarının hem büyüklerin yanında bunun öğrenmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Çocukların öğretimi küçük yaşlardan itibaren mahremiyet eğitimi süreç içerisinde eğitim hayatında devam ediyor.” (K9)

3.1.3. Mahremiyet eğitiminin amacına dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin amacına dair görüşleri alt teması; kendini korumayı öğretmek, mahremiyet ihlallerini farkına vardırarak, istismarı önlemek, eşya mülkiyetini öğretmek olmak üzere dört koddan oluşmuştur.

Tablo 3.1.3. Mahremiyet eğitiminin amacına dair görüşler

Kodlar	N	%
Kendini korumayı öğretmek	4	44,4
Mahremiyet ihlallerini farkına vardırarak	2	22,2
İstismarı önlemek	2	22,2
Eşya mülkiyetini öğretmek	1	11,1
Toplam	9	100

Katılımcı öğretmenlerin %44,4'ü mahremiyet eğitiminin amacının kendini korumayı öğretmek olduğunu belirtmiştir.

“Bireyleri korumak olduğunu düşünüyorum. Önlem almak. İstismara karşı korumak, kendi alanını öğrenmiş oluyor çocuklarda düşünürsek kendi alanını bedenini korumayı. İnsanlara karşı kendi alanlarını bedenlerini koruma. Bireyleri korumak.” (K1)

“Çocukların kendi bedenleriyle ilgili bazı şeyleri bilgilerin farkına varması bunlara dikkat etmesi diğer insanlara karşı koruyabilmeleri zor durumda kaldıklarında bunu ihbar edebilmeleri o farkındalığa varabilmeleri.” (K9)

Katılımcı öğretmenlerin %22,2'si mahremiyet eğitiminin amacının mahremiyet ihlallerini farkına vardırarak olduğunu belirtmiştir.

“Çocuğun kendini başkalarından koruması, yanlış davranışı farkına varması, yanlış davranışı başkalarına anlatması.” (K4)

Katılımcı öğretmenlerin %22,2'si mahremiyet eğitiminin amacının istismarı önlemek olduğunu belirtmiştir.

“Çocuğun istismar gibi görebileceği zararları önlemek için.” (K2)

“Bahsettiğimiz gibi bireyin özel alanlarını bilmesi ve bu alanların koruyabilmesi onun dışında maalesef bahsetmiş olduğum gibi çok sık yaşanmış olan bu çocuk istismarına karşı da oldukça önüne geçebilecek bir durum.” (K8)

Katılımcı öğretmenlerin %11,1’i mahremiyet eğitiminin amacının eşya mülkiyetini öğretmek olduğunu belirtmiştir.

“Çocuğun kendisine ait olanı başkasının kullanmaması, izin almadan, onun sınırları içerisine girmesine müsaade etmediği durumlarda çocuğun kendisini korumaya alması.”(K3)

3.1.4. Mahremiyet eğitiminin verilme zamanına dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin verilme zamanına dair görüşler alt teması; kendini farkına vardığında, tuvalet eğitimi başladığında, bebeklikten itibaren, erken çocukluk döneminde olmak üzere dört koddan oluşmuştur.

Tablo 3.1.4. Mahremiyet eğitiminin verilme zamanına dair görüşler

Kodlar	N	%
Kendini farkına vardığında	1	11,1
Tuvalet eğitimi başladığında	2	22,2
Bebeklikten itibaren	4	44,4
Erken çocukluk döneminde	2	22,2
Toplam	9	100

Katılımcı öğretmenlerin %11,1’i mahremiyet eğitiminin kendini farkına vardığında verilebileceğini belirtmiştir.

“Yaşı yok zihin düzeyine bağlı, kendini farkındaysa vücudunu ve uzvunu farkındaysa alabilir, yasak bölgeler şeklinde, yönerge alıyorsa, zihin düzeyi yeterliyse öğretilir.” (K4)

Katılımcı öğretmenlerin %22,2’si mahremiyet eğitiminin tuvalet eğitimi başladığında verilebileceğini belirtmiştir.

“Bu konuyla alakalı bilimsel bilgiye sahip değilim ama bence tuvalet eğitimden başlayan 2-2.5 yaş diyebilirim. Ve sonrasında yetişkinliğe kadar. Ya aslında hayat boyu öğrenmede diyebilirim buna sorunuza. Hayat boyu Bence mahremiyet eğitimi devam etmeli, edebilir.” (K6)

Katılımcı öğretmenlerin %44,4’ü mahremiyet eğitiminin bebeklikten itibaren verilebileceğini belirtmiştir.

“Bebeklikten itibaren verilmeli, alt değiştirme herkesin içinde olmamalı, bakımı veren kişi yapmalı, bakıcıya güven duygusu oluşur.” (K3)

“Çocuğun bilinci bebeklikten itibaren oluştuğu için bebeklikten itibaren olduğunu düşünüyorum ben. O dönemden çocuğun yaşamı boyunca bu verilmeli. Her yaşta farklı bir beceri kazanacak.” (K7)

Katılımcı öğretmenlerin %22,2’si mahremiyet eğitiminin erken çocukluk döneminde verilebileceğini belirtmiştir.

“Erken çocukluk dönemi olabilir. Şimdi tabii özel gereksinimli bireylerde bu çocuğun düzeyine göre değişebilir. Tipik gelişimde tabii ki 3-4 yaştan başlayabilir diye düşünüyorum. Çocuk kendi özel alanlarını farkına varır. Fakat özel gereksinimli çocuklarda değişebiliyor daha ileri bir biyolojik yaşta oluşabiliyor. Çocuk aslında özel alanlarını fark ettiğinde bu eğitim verilebilir. Bunla ilgili bir değerlendirme yapılabilir. Bu özel gereksinimli bireyler arasında farklılık gösterebilir.” (K8)

3.1.5. Mahremiyet eğitimi vermesi gereken kişilere dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, öğretmenlerin mahremiyet eğitimi vermesi gereken kişilere dair görüşler alt teması; öğretmenler, birincil bakıcılar, eğitimi alan kişiler/uzmanlar, evde başlamalı okulda devam etmeli olmak üzere dört koddan oluşmuştur.

Tablo 3.1.5. Mahremiyet eğitimini vermesi gereken kişilere dair görüşler

Kodlar	N	%
Öğretmenler	1	11,1
Birincil bakıcılar	7	77,7
Eğitimi alan kişiler/uzmanlar	1	11,1
Toplam	9	100

Katılımcı öğretmenlerin %11,1'i mahremiyet eğitiminin öğretmenler tarafından verilebileceğini belirtmiştir.

“Mahremiyet eğitimi alan öğretmenler verebilir, kendini geliştiren öğretmenler verebilir.” (K4)

Katılımcı öğretmenlerin %77,7'si mahremiyet eğitiminin birincil bakıcılar tarafından verilebileceğini belirtmiştir.

“Bakıcısı tarafından verilmelidir, birincil bakıcı, en yakın çevresi ikincil olanlar olabilir, büyük kardeşler, anane dede, daha fazlası aşırı olur.” (K3)

“Çocuğun birincil bakıcıları olabilir bu konuda bilgililerse. Çocuğa karşı bunu olumlu bir dil kullanarak verebiliyorlarsa. Çünkü şöyle de olabilir. Bu eğitimi almadan böyle bir şeye girişmek çocuk açısından olumsuz sonuca sebep olabilir. Çocuğa korkutarak ya da travma etkisi yaratır şekilde verebilir istemese de. Bu da çocukta ayrı bir kaygı oluşturur. Bu nedenle eğitimi alan kişiler tarafından verilmesini daha sağlıklı buluyorum. Ailede bilgili ve bilinçliyse ailede verebilir.” (K8)

“Anne ve baba tarafından verilmeli, ailede başlar, okulda devamı getirilmeli.” (K2)

“En başta anne baba tarafından verilir. Kendi evinde farkına varıyor. Daha sonra okul hayatı geldiği zaman etkinlik yönergelerle okulda da öğretmenler tarafından da yönlendirmeler yapılabilir.” (K9)

Katılımcı öğretmenlerin %11,1'i mahremiyet eğitiminin eğitim alan kişiler/uzmanlar tarafından verilebileceğini belirtmiştir

“Bu konuda eğitim alan, çocuklarla ilgilenen meslekler.” (K1)

3.1.6. Mahremiyet eğitimi verilmesi gereken kişilere dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, öğretmenlerin mahremiyet eğitimini verilmesi gereken kişilere dair görüşler alt teması; herkes, çocuklar, aileler olmak üzere üç koddan oluşmuştur.

Tablo 3.1.6. Mahremiyet eğitimi verilmesi gereken kişilere dair görüşler

Kodlar	N	%
Herkes	5	55,5
Çocuklar	1	11,1
Aileler	3	33,3
Toplam	9	100

Katılımcı öğretmenlerin %55,5'i mahremiyet eğitiminin herkese verilebileceğini belirtmiştir.

“Herkes verilmelidir, cinsiyet ayrımı yapılmalıdır.” (K3)

“Herkes verilmelidir, herkes için vücudunda ve çevresinde mahrem alan vardır.” (K4)

“Bence herkese verilmelidir. Her bireye. Özel gereksinimli bireyler de dâhil. Erkekler kadınlar çocuklar. Bütün sosyoekonomik düzeye sahip insanlar dâhil buna.” (K6)

Katılımcı öğretmenlerin %11,1'i mahremiyet eğitiminin çocuklara verilebileceğini belirtmiştir.

“Daha çok küçük çocuklara verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K9)

Katılımcı öğretmenlerin %33,3'ü mahremiyet eğitiminin ailelere verilebileceğini belirtmiştir.

“Önce ailelere diye düşünüyorum. Çünkü aileler çocuklara öğreteceği için bunu. İlk önce ailelere.” (K7)

“Sadece çocuklara değil ailelere de verilmeli, bazı aileler farkında olmayabilir, önemsemeyebilir, otobüste ayakta kalan çocuğun kucağa

oturmasına izin veriyor. Aile bilinçli olsa çocuğun mahremiyet duygusunu koruyacak.” (K1)

3.1.7. Mahremiyet eğitiminde dikkat edilecek hususlara dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, öğretmenlerin mahremiyet eğitiminde dikkat edilmesi gereken hususlara dair görüşler alt teması; somutlaştırarak/etkinlik yoluyla verilmeli, yaşa ve gelişim düzeyine uygun olmalı, eğitim veren kişi bilgili olmalı, mahremiyet sınırlarına dikkat edilmeli, baskı-zorlama-korkutma olmamalı olmak üzere beş koddan oluşmuştur.

Tablo 3.1.7. Mahremiyet eğitiminde dikkat edilecek hususlara dair görüşler

Kodlar	N	%
Somutlaştırarak/etkinlik yoluyla verilmeli	4	23,52
Yaşa ve gelişim düzeyine uygun olmalı	4	23,52
Eğitim veren kişi bilgili olmalı	3	17,64
Mahremiyet sınırlarına dikkat edilmeli	2	11,76
Baskı-zorlama-korkutma olmamalı	4	23,52
Toplam	17	100

Katılımcı öğretmen görüşlerinin %23,52’si mahremiyet eğitiminin somutlaştırarak/etkinlikler yoluyla verilmesine dikkat edilmesi gerektiği ifadesinden oluşmaktadır.

“Çocuğun durumuna dikkat edilmeli. Çocuk bunu etkinlik yoluyla almalı, çocuğu çok sıkmadan fazla daraltmadan bu ayıp bu günahdır bu hatadır böyle olmaması gerekiyor ona buna dikkat et gibi olmaz. Daha çok oyun telkin yoluyla samimiyetle vermek gerekiyor. Zorlayarak korkutarak onun bir kötü bir şeymiş gibi göstererek değil de yaşamın parçasıymış gibi vermek gerekiyor. Anne babaların öğretmenlerin tecrübesine bilgisine kalıyor.” (K9)

“Öncelikle eğitimi veren kişi deneyimli olmalı, soyut kalmadan gündelik hayata uyarlayarak somutlaştırarak verilmeli, devamlılığı sağlanmalı, her yaşın farklı mahremiyeti oluyor, bebek ergen için mahremiyet farklı devamlı

olması lazım. Ulaşılabilir kılınmalı yer ve zaman açısından herkese uygun olmalı.” (K2)

Katılımcı öğretmen görüşlerinin %23,52’si mahremiyet eğitiminin yaş ve gelişim düzeyine uygun verilmesi gerektiği ifadesinden oluşmaktadır.

“Alanları sınırları konuşmalıyız, belirtmeliyiz. Kesin çizgilerle açık bir dille, açıklamaları bireye göre düşünmeliyiz, yaş grubu küçük onların anlayabileceği somutlaştırarak.” (K1)

Katılımcı öğretmen görüşlerinin %17,64’ü mahremiyet eğitimi veren kişilerin eğitim almış olmasına dikkat edilmesi gerektiği ifadesinden oluşmaktadır.

“Kesinlik bu konuda belli bir eğitimleri olsun. Tabii benim bu söylediğim biraz ütöpik. Herkes bunun eğitimini alamayadabilir. Ama en azından aileleri bu konuda bir okuma bir şey izletme bir kanalda yayınlama olabilir. Çocuğu olacak ailelere. Resmi bir şekilde bir dayatma olmalı ki bu tarz sorunların önüne geçilebilsin. Çocukların böyle hassas şeyleri öğrenirken, problemlere çözüm ararken farklı şeylerde yanında gelişmesin. Bence bunlar çok hassas noktalar.” (K6)

Katılımcı öğretmen görüşlerinin %11,76’sı mahremiyet eğitimi verilirken mahremiyet sınırlarına dikkat edilmesi gerektiği ifadesinden oluşmaktadır.

“Çocuk kendine çok fazla dokunmamalı öğretmen gösterirken sınır aşmamalı çocuğa dokunarak anlatmamalı, aileyle ortak çalışma yürütülmeli, evde de devam ettirilmeli ortak çalışma.” (K4)

“Kişinin kendi bedenindeki mahremiyete dikkat edilmeli, özel bölgeleri anlatırken karşıya dokunmadan kendi bedeninde gösterilmeli.” (K3)

Katılımcı öğretmen görüşlerinin %23,52’si mahremiyet eğitimi verilirken baskı-zorlama-korkutma olmaması gerektiği ifadesinden oluşmaktadır.

“Dışardan müdahale olmaması zorlama olmaması gerektiğini söyledim, sınıf içinde genellikle basit görsellerle önemini anlatacak çalışmalar yaptım, anlayabileceği seviyeye inip anlatırdım, kendini korumasını önemsemek ve açıklamak.” (K5)

3.2. Mahremiyet Eğitimi ve Mahremiyet İhlaliyle İlgili Çocuklara Yönelik Görüş ve Uygulamalar

Mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamalar içeriğine ilişkin katılımcıların görüşleri alınmıştır. Görüşler sonucunda: özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısı, sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlar, sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekilleri olmak üzere üç alt tema oluşturulmuştur.

Tablo 3.2. Mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamalar temasına ait alt temalar ve kodlar

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Mahremiyet Eğitimi ve Mahremiyet İhlaliyle İlgili Çocuklara Yönelik Görüş ve Uygulamalar	Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Risk Algısı	İstismara daha açıklar Kolay kandırılabilirler Mahremiyet ihlali farkına varamazlar Kendilerini ifade edemezler Savunmasızlar
	Sınıf/Okul İçinde Karşılaşılan Mahremiyet İhlali Davranışlar	Soyunma davranışı Kendi bedenine dokunma Başkasının bedenine dokunma Başkasının eşyasını izinsiz kullanma
	Sınıf İçinde Mahremiyet Eğitiminin Verilme Şekilleri	Yer vermiyorum Çocuğa model oluyorum Problemlerle karşılaştığında veriyorum Aile görüşmeleri yapıyorum Çeşitli materyaller kullanıyorum

3.2.1. Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu, özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısı alt teması; istismara daha açıklar, kolay kandırılabilirler, mahremiyet ihlali farkına varamazlar, kendilerini ifade edemezler, savunmasızlar olmak üzere beş koddan oluşmuştur.

Tablo 3.2.1. Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair görüşler

Kodlar	N	%
İstismara daha açıklar	5	27,77
Kolay kandırılabilirler	2	11,11
Mahremiyet ihlallerini farkına varamazlar	5	27,77
Kendilerini ifade edemezler	3	16,66
Savunmasızlar	3	16,66
Toplam	18	100

Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %27,77'si istismara daha açıklar ifadesinden oluşmaktadır.

“Çocuk savunmasız bir varlık özel çocuklar daha da savunmasız ve istismara açık. Taciz tecavüz gibi boyutlara kadar gidiyor.” (K2)

“Özel bölgelerde iyi kötüyü ayırt edemedikleri için iyi gördükleri şey kötü olabilir, kendi bedenlerine dokunulmaması gerektiği, bedensel suiistimale uğraşmaya karşı riskliler.” (K3)

“Özel gereksinimli bireylerin üzerinden düşünce, mahremiyet ihlallerine daha açık durumdalar. Bireylerde belirttiğim gibi akranlarına göre akademik sosyal anlamda belli bir yetersizlikleri olduğu için haliyle bu ihlalin gerçekleşmesi daha kolay oluyor. Eğitim alsalar bile bazen çeşitli birtakım şeyler olabilir.” (K8)

Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %11,11'i kolay kandırılabilirler ifadesinden oluşmaktadır.

“Bu çocuklar ne deseniz inanan çocuklar. Ben ne söylesem kaide bilen çocuklar. Söylediği şeylerin doğru olduğuna inanabilir. Ve bunun bir sorun olmadığını düşünebilir. Ki bazı normal insanlar bile mahremiyet ihlalleri karşısında kendilerini inandırıyorlar ya da söylenenlere inanıyorlar. Bunun sorun olmadığını düşünen çok çocuk var.” (K6)

Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %27,77'si mahremiyet ihlallerini farkına varamazlar ifadesinden oluşmaktadır.

“Karşıdaki insanların onları hangi bölgelerine uzak durması gerektiğini ya da hani bilmedikleri için ya da iyi dokunuş kötü dokunuşu farkına varmadıkları için kötü dokunuşlarda şey olabilirler yani. Bu kötü dokunuşlara maruz kalabilirler. Bilmedikleri için maalesef ki sonu olumsuz sonuçlara sebebiyet verebiliyor.” (K7)

“Özel gereksinimli bireylerin üzerinden düşünce, mahremiyet ihlallerine daha açık durumdalar. Bireylerde belirttiğim gibi akranlarına göre akademik sosyal anlamda belli bir yetersizlikleri olduğu için haliyle bu ihlalin gerçekleşmesi daha kolay oluyor. Eğitim alsalar bile bazen çeşitli birtakım şeyler olabilir. Tipik gelişim gösteren çocuk belki o art niyeti anlayabilir ama özel gereksinimli bireyler bunu anlamayabilir. Bu bağlamda da mahrem alanın ihlal edilmesi daha kolay olabilir. Bunun yanı sıra bu tarz art niyetli davranışların özel gereksinimli bireyler tarafından çok fazla fark edilmeyeceğini bu ihlalin gerçekleştiren kişiler tarafında anlaşıldığını düşünüyorum az çok. Muhakemesi zayıf, kolayca aldatılabileceğini düşünüyor. Özel gereksinimli bireylere dönük birtakım istismar haberleri daha sık gördüğümüzü düşünüyorum.” (K8)

Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %16,66’sı kendilerini ifade edemezler ifadesinden oluşmaktadır.

“Savunmasızlar açıkçası kendini ifade edemeyen gruplarda sözel olarak ifade yok istismara daha açık olabiliyorlar.” (K1)

“Çocuk genel olarak konuştuğumda mahremiyet ihlali (mi) karşısında özel gereksinimli olduğu için kendini zaten ifade edememekte. Konuşuyor olsa bile kendini normal insan gibi akıcı bir şekilde iletişim becerilerine sahip değil bu da çocuğun mahremiyet ihlali durumunda kendini ifade edemeyeceği anlamına geliyor ya da bu durumu yanlış algılayabileceği ve yanlış yorumlayabileceği ya da söylenen şeye inanabileceği anlamına geliyor.” (K6)

Özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısına dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %16,66’sı savunmasızlar ifadesinden oluşmaktadır.

“Çocuk savunmasız bir varlık özel çocuklar daha da savunmasız ve istismara açık.” (K1)

3.2.2. Sınıf/Okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlar alt teması; soyunma davranışı, kendi bedenine dokunma, başkasının bedenine dokunma, başkasının eşyasını izinsiz kullanma, öğretmene dokunma olmak üzere beş koddan oluşmuştur.

Tablo 3.2.2. Sınıf/Okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair görüşler

Kodlar	N	%
Soyunma davranışı	3	20
Kendi bedenine dokunma	3	20
Başkasının bedenine dokunma	7	46,66
Başkasının eşyasını izinsiz kullanma	2	13,33
Toplam	15	100

Sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %20'si soyunma davranışı ifadesinden oluşmaktadır.

“Tuvaleti gelen bir çocuk konuşamadığı için anlık refleksle pantolonunu indirebiliyor.” (K1)

“Çocukların bir anda soyunması, benim bir çocuğum o şekildeydi arkamı bir dönüyordum bir anda çıplak. Bunu bahçede de yapabiliyordu. Bir öğrencimde bahçede oyun oynarken parkta bir anda eşofmanını indirip tuvaletini yapmaya başlıyordu ve bütün okul buna şahit oluyordu.” (K6)

Sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %20'si kendi bedenine dokunma ifadesinden oluşmaktadır.

“Çocukların kendilerine belli belirsiz anlarda herkesin içinde dokunması.” (K6)

“Bazı öğrencilerimiz var kendi özel bölgelerine dokunuyorlar.” (K7)

“Farklı noktalarına dokunabiliyor. Bedenindeki özel noktalarına. Her yerde yapabiliyorlar. Sınıf içinde koridorda yemekhanede. Bazı çocuklar yetersizliğine göre dikkat emiyor. Onlar çok sık denk geliyor.” (K9)

Sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %46,66'sı başkasının bedenine dokunma ifadesinden oluşmaktadır.

“Sınıf içinde velilerin kendi çocuklarını görmek için diğer çocukların mahremini ihlal ediyor, okula giren veliler çocuklarla tuvaleti kullanıyor, kapısı açık yapan çocuklar oluyor ihlal oluyor, birbirlerine olan temasları var.” (K4)

“Son dönemde bazı çocuklar hemcins erkek birbirinin özel bölgesine dokunma istekleri oluştu.” (K5)

“Çok fazla oluyor özel eğitimde. Çocukların kız arkadaşlarına erkeklerin erkek arkadaşlarına bilmeden farklı şekilde farklı yerlerine dokunmaları, ya da çocukların kendilerine belli belirsiz anlarda herkesin içinde dokunması.” (K6)

“Çocuklar birbirlerinin özel bölgesine dokunuyor ağzına, başka vücudunun bir bölgesine kaşına gözüne. Onu farkında olarak değil. O an bir şeye dokunma ihtiyacı olarak.” (K9)

Sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlali davranışlara dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %13,33'ü başkasının eşyasını izinsiz kullanma ifadesinden oluşmaktadır.

“Konuşamayan çocuklarda izin isteme yok, oyuncakları izin almadan kendine alıyor hepsini, mahremiyet çizgisini aştığını farkında olmadan yapıyor.” (K3)

3.2.3. Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekilleri alt teması; yer vermiyorum, çocuğa model oluyorum, problemlerle karşılaştığımda veriyorum, aile görüşmeleri yapıyorum, çeşitli materyaller kullanıyorum olmak üzere beş koddan oluşmuştur.

Tablo 3.2.3. Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair görüşler

Kodlar	N	%
Yer vermiyorum	3	23,07
Çocuğa model oluyorum	2	15,38
Problemlerle karşılaşıldığında veriyorum	2	15,38
Aile görüşmeleri yapıyorum	4	30,7
Çeşitli materyaller kullanıyorum	2	15,38
Toplam	15	100

Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %23,07'si yer vermiyorum ifadesinden oluşmaktadır.

“Etkinlik bazında bir şey yapamıyorum dikkat süreleri kısıtlı.” (K2)

Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %15,38'i çocuğa model olma ifadesinden oluşmaktadır.

“Evet, model oluyoruz. Eşya kullanırken izin istiyoruz.” (K3)

“Öğrencimin çantasını açarken de uyarıyorum bak bu senin çantan senden izin almam gerekiyor gibi ifadeler kullanıyorum. Kendisine açabilir miyim, içindeki defteri alabilir miyim diye izinler alıyorum ki bu doğru davranışı kendisine de yansıtıyorum.” (K8)

Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %15,38'i problemlerle karşılaşıldığında veriyorum ifadesinden oluşmaktadır.

“Evet. Özel olarak bir müfredat durumu söz konusu değil. Bu durumla ilgili bir sorunla karşılaştığımda, belirli bir ihlal ya da problemle karşılaştığımızda böyle şeylere yer veriyoruz. Ama düzenli olarak da değil.” (K6)

Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %30,7'si aile görüşmeleri yapıyorum ifadesinden oluşmaktadır.

“Sınıf içinde eğitim vermedik. Ailelere verdik.” (K5)

“Aile görüşmeleri yaptık. Evde nasıl davranması gerektiğini ailelerin. Çocuğa bunu nasıl öğretebileceğimiz dışardaki davranışlarını nasıl silikleştirebileceğimiz hakkında onlara ipuçları verdik.” (K7)

Sınıf içinde mahremiyet eğitiminin verilme şekillerine dair katılımcı öğretmen görüşlerinin %15,38’i çeşitli materyaller kullanıyorum ifadesinden oluşmaktadır.

“Pvc, etkinlik çizelgesi, sosyal öyküler kullanarak mahremiyet eğitimi verdim.” (K6)

“Çocuklarla beceriler çalışıyoruz. Örnek fermuar açma düğme ilikleme, kendine yetebilmesi lazım ki bu becerileri göstermesi lazım. Modellerle çalışıyoruz, bazı çocuklar konuyu kavramadıkları için özel kıyafetler dikiliyor.” (K1)

3.3. Mahremiyet Eğitiminde Aileler İş Birliği

Mahremiyet eğitiminde ailelerle iş birliği içeriğine ilişkin katılımcıların görüşlerini almak için, öğretmenlere “Ailelerin mahremiyet eğitimine yönelik bilgi düzeyiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz? Ailelerin mahremiyet eğitimi ile ilgili sizden beklentileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?” soruları yöneltmiştir. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyleri ve ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenden beklentileri olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur.

Tablo 3.3. Mahremiyet eğitiminde aileler iş birliği temasına ait alt temalar ve kodlar

Ana Tema	Alt Tema	Kodlar
Mahremiyet Eğitiminde Ailelerle İş Birliği	Ailelerin Mahremiyet Eğitimi Konusundaki Bilgi Düzeyleri	Yetersiz Orta düzey
	Ailelerin Mahremiyet Eğitimi Konusunda Öğretmenden Beklentileri	Beklentileri yok Konuşmak istemiyorlar Çocuklarının izlenmesini istemiyorlar

3.3.1. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyine dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyi alt teması; yetersiz, orta düzey olmak üzere iki koddan oluşmuştur.

Tablo 3.3.1. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyine dair görüşler

Kodlar	N	%
Yetersiz	8	88,8
Orta düzey	1	11,1
Toplam	9	100

Katılımcı öğretmenlerin %88,8'i ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

“Bazı ailelerin hassasiyeti yok. Bize emanet ettikleri için güveniyorlar sanırım ama yetersizler diyebiliriz.” (K1)

“Düşük olduğunu söyleyebilirim. Aileler çok bir eğitim verememişler özel eğitim çocuklarına. Mahremiyetleri düşük. Aileleri suçlayıcı tavır şeklinde değil de onlarda bazen yetersiz kalabiliyor çocukların durumları karşısında. Ama tam olarak da veremiyorlar. Eksik bırakıyorlar bazı şeyleri çocuklara göstermiyorlar dikkat etmiyorlar.” (K9)

Katılımcı öğretmenlerin %11,1'i ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerinin orta düzey olduğunu belirtmiştir.

“Orta düzey. Bazı veliler durumun ciddiyetinde önlemler alıyorlar, umursamayanlar da var, engel durumunu öğrendikten sonra psikolojik desteğe ihtiyaçları var kabul etme geciktikçe eğitim de gecikiyor. Mahremiyet eğitimleri yok.” (K3)

3.3.2. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenden beklentilerine dair görüşler

Erken çocukluk dönemdeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen verilerle yapılan kodlamalar sonucu ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenden beklentileri alt teması; beklentileri yok, konuşmak istemiyorlar, çocuklarının izlenmesini istemiyorlar olmak üzere üç koddan oluşmuştur.

Tablo 3.2.3. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenlerden beklentilerine dair görüşler

Kodlar	N	%
Beklentileri yok	5	55,5
Konuşmak istemiyorlar	2	22,2
Çocuklarının izlenmesini istemiyorlar	2	22,2
Toplam	9	100

Katılımcı öğretmenlerin %55,5'i ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda kendilerinden beklentileri olmadığını belirtmiştir.

“Beklentileri olduğunu düşünmüyorum. Okulda ailelere eğitim düzenleniyor ama katılmıyorlar. Buna yönelik soru soran da olmadı.” (K3)

“Bu konuda talepleri yok. Öğrencilerimin veli portföyüm maalesef halen çocuklarının almış oldukları tanıyı kabullenme aşamasında hatta yadsıma aşamasında oldukları için henüz mahremiyet gibi spesifik bir konuya odaklanamıyorlar.” (K8)

Katılımcı öğretmenlerin %22,2'si ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda konuşmak istemediklerini belirtmiştir.

“Aileler bu konulara hiç girilmesini istemiyor okulda. Kendileri konuşulduğunda dahi rahatsız oluyor.” (K6)

“Beklentileri bu konuyu hiçbir zaman açmamamız.” (K7)

Katılımcı öğretmenlerin %22,2'si ailelerin çocuklarının izlenmesini istemediklerini belirtmiştir.

“Tanımadığı insanların çocuğa dokunmasını istemiyorlar, çocuklarını derste izlemesini istemiyorlar, problemli davranış sergilediğinde görmesini istemiyorlar.” (K4)

4.1. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİ

Bu bölümün içeriğinde tartışma, sonuç, uygulama ve ileri araştırmalara yönelik öneriler yer almaktadır.

4.1.1. Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşleri teması ile ilgili bulgular değerlendirilmiştir. Bu tema üzerinden öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik araştırma sorularına verdikleri cevaplardan oluşturulan alt tema ve kodlar alanyazındaki benzer çalışmalar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşler temasının alt temalarından biri mahremiyet eğitiminin tanımıdır. Mahremiyet eğitiminin tanımına yönelik bulgular incelendiğinde farklı ifadeler olduğu görülmektedir. Görüşlerin; %23,07'si “kişisel/özel alanı öğretmek”, %30,7'si “bedenini tanıtmak ve korumayı öğretmek”, %23,07'si “özel bölgelerini öğretmek”, %23,07'si “gizli olması gerekeni öğretmek” ifadelerinden oluşmaktadır.

Alanyazın taramasında mahremiyet eğitiminin içeriğinin geniş bir yelpazeden oluştuğu görülmekte; özel alanın tanımlanması, özel bölgelerin tanıtılması, bedenini tanıması ve koruması, gizli olması gerekenlerin öğretilmesi konuları da bu içerikte yer almaktadır. Mahremiyet eğitimi yalnızca bu içeriklerden ibaret değildir. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde gerçekleşen Mahremiyet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu'nda: Mahremiyet eğitiminin bedensel mahremiyet, mekân ve eşya mahremiyeti, duygusal ve düşünsel mahremiyet, dijital mahremiyet ve zaman mahremiyeti olmak üzere beş başlık altında incelendiği görülmektedir (ASPB, 2017a). Öğretmen görüşlerinde yer alan “bedenini tanıtmak, korumayı öğretmek ve özel bölgelerini öğretmek” ifadeleri mahremiyet eğitim alanlarının bedensel mahremiyet bölümünde yer almaktadır. Bedensel mahremiyet eğitim alanında bireye kendi bedeninin tanıtılması ve beden farkındalığının kazandırılması, özel bölge öğretiminin ve iyi kötü dokunuşun aktarılması ve hayır diyebilme öğretileri yer almaktadır (ASPB, 2017a). Alan yazın incelendiğinde bedensel mahremiyetin diğer mahremiyet eğitim alanlarına kıyasla sahada en fazla gerçekleştirilen

mahremiyet eğitimi alanı olduğu görülmektedir. Bedensel mahremiyete dair çeşitli materyaller ve eğitim araçları bulunabilmektedir (Budak, 2023).

Öğretmen görüşlerinde yer alan “kişisel/özel alanı öğretmek” ifadesi mahremiyet eğitim alanının mekân ve eşya mahremiyeti bölümünde yer almaktadır. Mekân ve eşya mahremiyeti, kendine ait özel alan ve özel eşyaların olduğunu aktaran, ortak alan kavramını açıklayan bir eğitim alanıdır (ASPB, 2017a). Özel alan kavramı bireye ait olan alanı kapsamakta bu kapsam mekânsal ve bedensel olarak ayrılmaktadır. Mekânsal özel alan kişinin yatak odası gibi kişiye özel olan alanı karşılarken oturma odası, havuz, mutfak gibi alanlar da ortak alan içinde bulunmaktadır. Mekân mahremiyetinde kapalı kapıların izinsiz açılmaması, kapının ısrarcı şekilde çalınmaması, perde ve benzeri ürünlerle ortamın dışardan izlenebilir olmasının önlenmesi gibi öğretiler yer almaktadır. Eşya mahremiyetinde kişinin özel eşyalarının farkına varması ve sahip çıkması, başkalarının özel eşyalarını izinsiz kullanmaması öğretileri yer almaktadır (Budak, 2023).

Araştırmada elde edilen mahremiyet eğitiminin tanımına yönelik bulguların başka çalışmalarda da kısmen benzer sonuçlar verdiği görülmektedir. Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin ne olduğu sorulduğunda; katılımcıların %44’ü “özel bölgelerin öğretimi ”, %28’i “cinsiyet ve cinsellik eğitimi”, %16’sı “bedensel ve fiziksel olarak özel alanların öğretilmesi” , %12’si “kişisel hakların ve bedenin korunması eğitimi” olduğunu belirtmişlerdir. Özasan (2018) ve diğer çalışma arkadaşlarının 3-6 yaş çocuğu olan 25 anne ile yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin ne olduğu sorulduğunda; katılımcı annelerin % 48’inin “çocuğun özel bölgelerini tanıması, bu bölgeleri koruması gerektiği ve nasıl koruyacağıyla ilgili verilen eğitim”, % 24’ünün “çocuğun kendine ve başkasına ait özelin farkındalığını sağlamak” olarak tanımladıkları görülmektedir.

Mahremiyet algı düzeyinde bir kavram olarak görülmekte ve bu algı bireyin içinde yaşadığı topluma, kültüre, aileye göre değişkenlik göstermektedir (Tarhan, 2012). Mahremiyet algısının dini, sosyolojik, kültürel açılardan farklılık göstermesi mahremiyet kavramının net olarak tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Yalnızca toplumlar arası farklılık göstermemekte ayrıca tarihsel süreç içerisinde de değişime uğramaktadır.

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşler temasının alt temalarından biri mahremiyet eğitiminin önemidir. Mahremiyet eğitiminin önemine yönelik bulgular incelendiğinde farklı ifadeler olduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin önemine dair görüşlerinin; %22,2’si “kendini

korumayı öğretmesi”, %33,3’ü “istismarı önlemesi”, %11,1’i “ihlal durumunda tepki göstermeyi öğretmesi”, %11,1’i “kimliğini bulmaya yardımcı olması”, %22,2’si “bedenini tanıtmayı” ifadelerinden oluşmaktadır.

Mahremiyet, toplumsal hayatta varlığı gerekli olan bir yapı taşıdır (Duysak, 2023). Kişiler arası ilişkilerin düzenlenmesinde, bireylerin toplum içinde davranışlarını belirleme ve düzenlenmesinde mahremiyetin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bireyin kendini koruyabilmesi, istismarın farkına varabilmesi ve önleyebilmesi, ihlal durumlarında tepki gösterebilmesi ve yaşananları ifade edebilmesi mahremiyet kavramının bilincinde olması ile gerçekleşebilmektedir. Güneş (2017), cinsel istismarın önlenmesi için mahremiyet eğitiminin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Mahremiyet eğitimi yalnızca bireyin kendisini ihmal ve ihlalden koruması içeriğinden oluşmamaktadır. Birey hem kendi alan sınırlarını korumaktan hem de başkalarının alan sınırlarını aşmamaktan sorumludur. Bireyin toplum içinde uygun olmayan sosyo cinsel davranışları belirleyebilmesi ve toplum içinde sergilememesi de mahremiyet eğitiminin verilmesinde gereklilik taşımaktadır.

Mahremiyet sınırları sadece kişinin bedeni ile sınırlı değildir. Özel bilgi, aile sırları, oda, kişisel eşyalar gibi alanlar da mahremiyet sınırları içindedir (İnam, 2020). Bireyin kendisi için özel olan bilgileri ayırt edebilmesi, başkaları için özel olan bilgilerin izinsizce ve merakla peşine düşmemesi, kendisine ait eşyaları ayırt edebilmesi ve sahip çıkabilmesi, başkalarının eşyalarını izinsiz kullanmaması gibi davranışları kazanması toplum içinde yaşamının gereklilikleridir. Mahremiyet eğitiminin verilmesi bireyin toplum içinde kim olacağını, nasıl davranacağını belirmemede önem kazanmaktadır.

Araştırmada elde edilen mahremiyet eğitiminin önemine yönelik bulguların başka çalışmalarda da kısmen benzer sonuçlar verdiği görülmektedir. Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin önemi sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin %52’si “mahremiyet eğitiminin bedensel mahremiyetin korunmasında”, %16’sı “çocukların mahremiyet içeren konularda kendini ifade etmesi açısından”, %8’i “kişinin bedensel ve fiziksel olarak özel alanlarını korumak”, %8’i “sağlıklı bir cinsel gelişim”, %4’ü “cinsel istismar belirtilerinin anlaşılması ve önlenmesi” açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Özasan (2018) ve diğer çalışma arkadaşlarının 3-6 yaş çocuğu olan 25 anne ile yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin neden önemli olduğu sorulduğunda; Katılımcı annelerin %64’ü

“çocuğun kendisini korumayı öğrenmesi”, %16’sı “yaşanabilecek olumsuz olayları engellemek” açısından önemli olduğunu belirtmiştir.

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşler temasının alt temalarından biri mahremiyet eğitiminin amacıdır. Mahremiyet eğitiminin amacına yönelik bulgular incelendiğinde farklı ifadeler olduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin amacına dair görüşlerinin; %44,4’ü “kendini korumayı öğretmek”, %22,2’si “mahremiyet ihlallerini farkına vardırarak”, %22,2’si “istismarı önlemek”, %11,1’i “eşya mülkiyetini öğretmek” ifadelerinden oluşmaktadır.

Mahremiyet eğitiminin en genel amaçlarından biri mahremiyet ihlallerinin farkına varmak ve önlemektir (Diler, 2014). Bireyin mahremiyet ihlallerinin farkına varması önlemesi için mahremiyet kavramını ve mahremiyet sınırlarının farkına varması gerekmektedir. Mahremiyet sınırları sadece fiziksel boyuttan oluşmamaktadır. Bireyin beden sınırları dışında kendisine ait bilgiler, özel alanları, sağlık bilgileri, kişisel eşyaları, aile sırları da mahremiyet sınırları içindedir (İnam, 2020). Bireyin hem kendi özel alanını hem başkalarının özel alanının farkına varması ve koruması, toplum içinde nasıl davranacağı ve kim olacağı ile ilgili kararlarında yardımcı olması, bireylerarası ilişkilerini düzenlemede rehber olması mahremiyet eğitiminin diğer amaçlarındandır. Mahremiyet eğitim alanları incelendiğinde bireyin sağlıklı bir kimlik edinmesi ve sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmesi yönünde rehber olduğu da görülmektedir.

Araştırmada mahremiyet eğitiminin amacına dair elde bulgulara kısmen benzer sonuçlar başka bir çalışmada yer almaktadır. Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin amacı sorulduğunda; katılımcı öğretmenlerin %64’ü “çocuğun kendini korumasını sağlamak”, %12’si “çocuğa özel bölgeleri öğretmek” olduğunu belirtmişlerdir.

Mahremiyet eğitiminin konularından biri de cinsel eğitimidir. Cinsel eğitimin önemli katkılarından biri cinsel kimlik algısını geliştirmesidir. Cinsel kimlik algısı çocuğun karakter gelişiminde bir yapı taşı olarak görülmektedir. Yalçın (2010), mahremiyet ve cinsel eğitim alan çocukların kendi özel alanlarını tanıdığını ve başkalarının özel alanına saygı duyduğunu belirtmiştir. Mahremiyet eğitimi yalnızca cinsel eğitim konusundan oluşmamaktadır. Mahremiyet eğitimi bireyin eşya mülkiyetini kavramasına dair öğretiler de içermektedir. Bu öğretinin amacı bireyin kendi eşyalarını tanıması, sahip çıkması ve başkalarının eşyalarını izinsiz kullanmamasıdır. Ayrıca bireyin bulduğu kayıp eşyaları gerekli birimlere teslim etmesi gerektiğini de kazandırmaktadır

(Budak, 2023). Mahremiyet eğitiminin öğretilerinden bir diğeri de özel bilgi kavramının aktarılmasıdır. Amacı, bireyin özel bilgiyi tanımlaması, kendine ait her türlü bilgiye kimin, ne zaman, nasıl ve ne kadar ulaşacağını kontrol edebilmesidir (Dülger, 2015; Livberber Göçmen, 2018; Varol, 2018). Çoban (2022), bireyin; adı, soyadı, ikametgâh bilgileri, telefon numaraları, kan grubu, TC kimlik numarası gibi kişisel bilgilerin ve ev içi ya da arkadaşlar arasında konuşulan özel konuşmaların özel bilgi kavramına ait olduğunu belirtmiştir. Mahremiyet eğitim alanlarından biri olan dijital mahremiyet bireyin kişisel verilerini korumasını, yaşa ve gelişim düzeyine uygun içerik seçilebilmesini, cihazlarla yeterli süreyi aşmadan vakit geçirebilmesini, dijital istismardan korunabilmesini amaçlamaktadır (Budak, 2023).

Alan yazın ve katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde mahremiyet eğitiminin amacının kişinin bedenini koruması, istismarı da içeren mahremiyet ihlallerinin önlenmesi olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşleri alan yazın taramasıyla örtüştüğü fakat eksik olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar mahremiyet eğitiminin amacını bedensel mahremiyet üzerinden tanımlamaktadırlar. Mahremiyet eğitiminin diğer alanlarına dair amaçlarına vurgu yapmadıkları belirlenmiştir.

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşler temasının alt temalarından biri mahremiyet eğitiminin verilme zamanıdır. Mahremiyet eğitiminin verilme zamanına yönelik bulgular incelendiğinde farklı görüşler olduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin amacına dair görüşlerinin; %44,4'ü “bebeklikten itibaren”, %22,2'si “erken çocukluk döneminde”, %11,1'i “kendini farkına vardığında”, %22,2'si “tuvalet eğitimi başladığında”, ifadelerinden oluşmaktadır. Güneş (2017), mahremiyet eğitiminin erken yaştan itibaren verilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Adler (1984), çocuklara hazır olmadan, vaktinden önce verilen cinsellik ve mahremiyet konularının çocukta cinsel merakı artıracaklarını, çocuk hazır olduğunda verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Doğru zamanda verilen mahremiyet eğitimi toplum içinde yaşayan bir bireye kendi özel alanlarını koruyabilme ve başkalarının özel alanına saygı duyabilme becerileri edindirmektedir (Erkoç, 2023; Ceylan, 2015; Eliküçük, 2011).

Araştırmada mahremiyet eğitiminin verilme zamanına dair elde bulgulara benzer sonuçlar başka bir çalışmada yer almaktadır. Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin verilme zamanı sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin %40'ı “okul öncesi dönemde”, %24'ü “bebeklik döneminden itibaren” verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Cinsel eğitimde ailelerin

tutumlarını incinlediği başka bir çalışmada ise Kakavoulis (1998), ebeveynlerin %23'ünün 3-5 yaşlarından önce, %31'inin 6-9 yaşında cinsel eğitime başlanması gerektiğini düşündüklerini saptamıştır.

Mahremiyet eğitimi bilinç yüzeyinde verilen bir eğitim olmasının yanı sıra bilinç dışı yüzeyde anne karnında başlayan bir olgudur. Mahremiyet eğitimi ebeveynlerin, birincil bakıcıların ve eğitimcilerin çocuğa örnek davranış ve tutumlar sergileyerek mahremiyet kavramının sezdirildiği bir süreci de kapsamaktadır. Öncelikle bebeğin bakım verenleri ardından yakın çevresi bebeğin mahremiyetine saygı duyarak mahremiyet eğitimine başlamalıdır. Bebeği mahremiyet sınırlarını sevgi amacıyla dahi olsa aşmamalı, özel bölgelerini öpme, elle okşama gibi davranışlarda bulunulmamalıdır (ASPB, 2017a).

Akcan (2016), mahremiyet eğitiminin 0-6 yaş döneminde verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Diler (2014), tuvalet eğitimi mahremiyet eğitiminin kritik dönemi olarak görmektedir. Tuvalet eğitimi ile birlikte bedensel gereksinimlerini kontrol etmeyi öğrenen ve bağımsızlaşmaya başlayan çocukların özel bölgelerini farkına varması, koruması, diğer insanların özel bölgelerine karşı saygı duyması mahremiyet eğitimi ile öğretilmektedir. Bireyler arası farklılık gösterse de mahremiyet algısı çocuğun 1,5-2 yaşlarında tuvalet eğitimi ile başlamakta ve 6 yaşına kadarki kişilik gelişiminin bir parçası olarak gelişmektedir. Dolayısıyla mahremiyet eğitimi açısından tuvalet eğitimi kritik dönemi oluşturmaktadır (İnam, 2020). Psikanalizin kurucusu Sigmund Freud tuvalet eğitimi için “Karakter eğitiminin ilk basamağıdır.” ifadesini kullanmıştır.

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşler temasının alt temalarından biri mahremiyet eğitiminin kimler tarafından verileceğidir. Mahremiyet eğitimi kimlerin vermesi gerektiğine yönelik bulgular incelendiğinde farklı görüşler olduğu görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin mahremiyet eğitimi kimlerin vereceğine dair görüşlerinin; %11,1'i “öğretmenler”, %77,7'si “birincil bakıcılar”, %11,1'i “eğitimi alan kişiler/uzmanlar” ifadelerinden oluşmaktadır.

Yalçın (2010), mahremiyet eğitiminin öncelikle ailede verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Akcan (2016), mahremiyet eğitiminin 0-6 yaş döneminde ailede verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Çocuk birçok öğreti gibi mahremiyete dair duygu ve düşüncelerini de aile, okul ve çevreden öğrendikleriyle bir bütün haline getirmekte ve anlamlandırarak tutumlarını yönetmeyi öğrenmektedir (Aral, 2002). Bu noktada

söylenbilir ki, çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken aile, okul ve çevre işbirliği içerisinde olmalı, çocuğa model olarak uygun tutum ve davranışlar sergilemelidir.

Alan yazın incelendiğinde farklı araştırmalarda benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerle yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin kimler tarafından verilmesi gerektiği sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin %56'sı "aile ve öğretmenin birlikte", %20'si "uzmanlar" , %12'si "aileler" vermeli ifadelerinden oluşmaktadır. Ceylan (2015) tarafından anne ve babaların çocuklarının cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlere cinsel eğitimin çocuğa kim tarafından verilmesi gerektiği sorusu sorulduğunda; katılımcı ebeveynlerin %40,7'si "cinsel eğitimin kız çocuğa annesi", "erkek çocuğa babası" tarafından verilmesi gerektiğini, %34,4'ü "annesi", %12,5'i "uzman kişi", %9,4'ü "okul öncesi öğretmeni", %3,1'i "babası" ifadelerini kullanmışlardır.

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşler temasının alt temalarından biri mahremiyet eğitiminin kimlere verileceğidir. Mahremiyet eğitiminin kimlere verilmesi gerektiğine yönelik çeşitli ifadeler kullanılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin kimlere verileceğine dair görüşlerinin; %55,5'i "herkes", %11,1'i "çocuklar", %33,3'ü "aileler" ifadelerinden oluşmaktadır.

Mahremiyet eğitiminin çocuklara verilebilmesi için eğitim verecek kişinin mahremiyet kavramına dair bilgi sahibi olması gerekmektedir. Aile, okul ve çevrenin iş birliği içinde mahremiyet eğitimi yürütebilmeleri her bir grubun mahremiyet kavramına dair bilgi edinmesi ile mümkündür. Dolayısıyla çocuğun çevresinde bulunan ve mahremiyet eğitimine dâhil olan her bireyin bu eğitimi alması gerekmektedir.

Alan yazın incelendiğinde farklı araştırmalarda benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir. Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerle yaptığı çalışmada mahremiyet eğitiminin kimlere verilmesi gerektiği sorulduğunda; katılımcı öğretmenlerin %40'ı "çocuk ve aileye", %20'si "bütün topluma", %20'si "çocuklara", %16'sı "aile, öğretmen ve çocuklara" , %4'ü "aile ve öğretmene" ifadelerini kullanmışlardır.

Mahremiyet eğitiminin tanımı ve içeriğine yönelik görüşler temasının alt temalarından biri mahremiyet eğitiminde dikkat edilecek hususlardır. Katılımcı öğretmenlerin mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edileceğine dair görüşlerinin; %23,52'si "somutlaştırarak/etkinlik yoluyla verilmeli", %23,52'si "yaşa ve gelişim

düzeyine uygun olmalı”, %17,64’ü “eğitim veren kişi bilgili olmalı”, %11,76’sı “mahremiyet sınırlarına dikkat edilmeli”, %23,52’si “baskı-zorlama-korkutma olmamalı” ifadelerinden oluşmaktadır.

İder (2021), mahremiyet eğitimi veren kişilerin mahremiyet algısını kazandırmada dikkate alacağı ilkelere değinmiştir: a) Duyarlılık ilkesi, bireyin eğitim vermeden önce mahremiyet kavramına karşı duyarsız olmaması ve ilgi özen göstermesi, b) İçselleştirme ilkesi, mahremiyet kavramını özümsemesi ve zihninde anlamlandırma, c) Alışkanlık ilkesi, mahremiyet bilincine uygun davranış ve tutumların model olarak uygulanması ve devamlılığının sağlanması, d) Tutarlılık ilkesi, bu davranış ve tutumlarda uzlaşının olması, e) Aktif dinleme ilkesi, iletişime açık bir dinleyici olması, f) Denetim ilkesi, çocuğun kendi kendini yönetmesine yardımcı olma ve gözetleme, g) Duygu temelli eğitim ilkesi, kazandırılması hedeflenen davranışların çocuğun duygularına hitap etmesi, h) Sorumluluk ilkesi, çocuk kendi sorumluluğunu alana kadar çocuğun sorumluluğunu alması, i) Açıklık ilkesi, kaçınmacı bir tavır sergilemeden konuların aktarılması, j) Örneklik ilkesi, model olması, k) Gelişime görelilik ilkesi, çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun olması, l) İşlevsellik ilkesi, yaşam içinde uygulanabilir olması, m) Birey temelli ilkesi, cinsiyetten bağımsız her bireye verilmesi.

İlkeler incelendiğinde mahremiyet eğitimi verilirken yaş ve gelişim düzeyine uygun olmasına, her bireye verilmesine, eğitim veren kişinin duyarlı, tutarlı ve model olmasına, yaşamda uygulanabilir bilgilerin verilmesine dikkat edilmesi gerektiği görülmektedir.

Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerle yaptığı çalışmada mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin %40’ı mahremiyet eğitiminde “söylemlere ve yaklaşıma dikkat edilmesi”, %16’sı “kız erkek ayrımı yapılmaması” , %16’sı “çocukların yaşına uygun olması” ifadelerini kullanmışlardır.

Mahremiyet eğitimi verilirken sürekli bir tehlike içinde oldukları algısı yaratmamak amacıyla eğitimin sadece kendini korumak üzerinden sınırlandırılmaması gerekmektedir (ASPB, 2023c). Çocukta oluşacak olan kaygı hali istendik bir durum değildir. İder (2021), mahremiyet eğitiminin özel alan öğretimi veya bu öğretimin yalnızca bedenle sınırlı olmasının hata olduğunu belirtmiştir. Özel bölgelerin dokunulmazlığı mahremiyet eğitiminin içeriklerinden biridir fakat bu öğreti gerçekleşirken sadece özel bölgelerin dokunulmaz olduğu ile sınırlandırarak aktarılması çocukta beden dokunulmazlığının sınırlı algılamasına sebep olmaktadır. İstismar yalnızca özel bölgelere dokunarak

gerçekleşmemektedir. Bu sebeple kişiye yönelik güven duygusunun geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca (Güzelyurt, 2020), bölge öğretiminde anatomik adlandırmaların kullanılmasına dikkat edilmesi, bilgilerin aşamalı olarak sunulması, çocuğun yaş ve gelişim özelliklerine uygun etkinlikler, materyaller, oyunlar aracılığıyla verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4.1.2. Mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamaların değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamalar teması ile ilgili bulgular değerlendirilmiştir. Bu tema üzerinden öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin verilme şekli, sınıf içinde karşılaşılan mahremiyet ihlalleri ve özel gereksinimli bireylerin ihlallere karşı risk durumuna yönelik araştırma sorularına verdikleri cevaplardan oluşturulan alt tema ve kodlar alan yazındaki benzer çalışmalar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Araştırmada mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamalar temasına ait alt temalardan biri özel gereksinimli çocuklara yönelik risk algısıdır. Katılımcı öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin risk durumuna dair görüşlerinin; %27,77'si “istismara daha açıktır”, %11,11'i “kolay kandırılabilirler”, %27,77'si “mahremiyet ihlalini farkına varamazlar”, %16,66'sı “kendilerini ifade edemezler”, %16,66'sı “savunmasızlar” ifadelerinden oluşmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre 2022 yılında kayda geçen çocukların karıştığı olaylardan %43,1'i (259 bin 106) mağdur çocuklardan oluşmaktadır. Bu sayının %13,7'sinin ise cinsel suçlar nedeniyle mağdur olduğu görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2023). Beyazıt (2015), çocuk istismarı konusunda Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada çocuk istismarı ile ilgili risk faktörlerine değinmiştir. Literatürde en sık rastlanan bulguların: Çocuğun cinsiyeti, engelli olması, düşük sosyoekonomik düzeyde bulunması, çocuğun ebeveyninin çocukluk döneminde istismara maruz kalması, çocuğun ebeveyninin çeşitli ruhsal sorunlarının olması durumları olduğu belirtilmiştir. Ceylan (2009) ve çalışma arkadaşları cinsel istismar nedenini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada acil polikliniğe gelen 5-15 yaş arasındaki cinsel istismara maruz kalmış 8 çocuğa ait vaka incelenmiştir. İncelenen vakalarda ihmale uğrayan çocuklar olduğunu belirtmiştir.

Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada özel gereksinimli bireylerin risk durumu sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin tamamı mahremiyet ihlalleri yönünden özel gereksinimli bireylerin daha riskli durumda olduklarını belirtmiştir. Öztop (2010), çocuk psikiyatri polikliniklerine adli rapor istemiyle başvuran çocukların sosyodemografik özelliklerini ve psikiyatrik tanılarını belirlemek amacıyla 4-17 yaş arasındaki 127 çocuk ve ergenden oluşan vakaları incelediğinde 58 vakanın bedensel cinsel istismar ile en sık bildirilen istismar türü olduğunu belirtmiştir. İncelenen istismar vakarı arasında mental retardasyon, dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanımlı çocuklar bulunmaktadır. Geçkil (2017), özel gereksinimli bireylerin kendi haklarını korumakta yetersiz olduğunu, istismar edildiğinde söyleyemediğini ve istismarcıya karşı kendini koruyamadığını bu sebeplerle de istismara daha açık olduğunu belirtmiştir.

Özel gereksinimli bireylerin tanıya ve karakteristik özelliklerine göre değişmekle birlikte bakım ve yardıma bağımlı olma durumu arttıkça ihmal ve istismar riski de artmaktadır. Bakım veren kişilerin mahremiyet konusunda yeterince bilgi sahibi olmaması da çeşitli mahremiyet ihlallerini doğurmaktadır. Tutar Güven (2015), özel gereksinimli bireylerin istismara maruz kaldıklarında terk edilme ve dışlanma korkusu, utanma hissi, iletişim zorluğu gibi sebeplerle istismarı bildiremediklerini ve daha fazla risk altında olduklarını belirtmiştir. Gönener (2010), özel gereksinimli bireylerin engelli olma durumundan istifade etmek isteyen kişilerin bulunması, bireylerin kendini ifade edememesi, toplum içinde tanınma durumlarının yetersizliği gibi etkenlerin istismara sebep olabileceğini belirtmiştir. Bilge (2010), özel gereksinimli bireyler arasında özellikle zekâ geriliği olan bireylerin istismara daha fazla maruz kaldığını, gebe kalma veya cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı daha riskli olduklarını ifade etmiştir. Yapılan araştırmalarda zekâ geriliği, serabral palsi gibi tanılarının istismar riskini artırdığını (Ceylan, 2009; Çetin 2019), özel gereksinimli bireylerin yanlış algılama veya asıl niyeti algılayamama ile suiistimale daha açık hale geldiğini, yapılan teklifleri cinsel anlamda kullanılabildiklerini anlamadan kabul edebildiklerini (Konuk, 2016), kolayca kandırılabilir olduklarını göstermektedir.

Araştırmada mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamalar temasına ait alt temalardan biri sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlallerine yönelik görüşlerdir. Katılımcı öğretmenlerin sınıf/okul içinde karşılaşılan mahremiyet ihlallerine dair görüşlerinin; %20'si "soyunma davranışı", %20'si

“kendi bedenine dokunma”, %46,66’sı “başkasının bedenine dokunma”, %13,33’ü “başkasının eşyasını izinsiz kullanma” ifadelerinden oluşmaktadır.

Konuk (2016) ve arkadaşları zihinsel engelli bireylere yönelik cinsel eğitim programı geliştirmek amacıyla 38 öğretmen ile yaptıkları bir çalışmada, öğretmenler zihinsel engelli bireylerin aşırı mastürbasyon, karşı cinse dokunma eğilimi, cinsel dürtüleri kontrol edememe, cinsel istismar gibi cinsel problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan başka bir araştırmada ise zeka geriliği tanısı olan çocuklarda erkeklerin kız çocuklarına göre cinsellik içeren konulara karşı daha ilgili oldukları ve bu ilginin zekâ düzeyi arttıkça iki cinsiyette de arttığı, kendilerini ifade edememe ve yardım alamama sebebiyle artan ilginin ve cinsel dürtülerin kontrolünde zorlandıkları saptanmıştır (Kanbaşı, 2008; Gönener, 2010). Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada karşılaştıkları mahremiyet ihlalleri sorulduğunda; katılımcı öğretmenlerin %32’si “izinsiz bedensel temas”, %20’si “küfür ve cinsellik içeren ifadeler”, %20’si “kıyafet değiştirme ve beden teşhiri”, %16’sı “tuvalet ile ilgili bazı davranışlar”, %8’i “karşılaşmadıklarını”, %4’ü “mastürbasyon” ifadeleri kullanmışlardır.

Kişi mahremiyet sınırlarını koruması gerektiği kadar başkalarının mahremiyet sınırlarını aşmamaktan da sorumludur. Mahremiyet eğitiminin kazandırdığı beceriler arasında başkalarının mahremiyet sınırlarına saygı duymak ve bu sınırları ihlal etmemek yer almaktadır. Cinsellik her bireyin olduğu gibi özel gereksinimli bireylerin de hakkıdır. Cinsel ihtiyaçlarını doğru şekilde yönlendirme ve uygun olmayan ortamlarda mastürbasyon yapmama ve uygun ortamlarda mastürbasyon yapabilme (Konuk, 2016), kişilere izinsiz dokunmama gibi davranışların kazandırılması cinsel eğitimi de kapsayan nitelikli bir mahremiyet eğitimi ile gerçekleşmektedir.

Alan yazın ve katılımcı görüşleri incelendiğinde özel gereksinimli bireylerin kendisine ve başkasına dokunma, uygunsuz ortamda mastürbasyon yapma, soyunma ve bedenini teşhir etme, cinsel içerikli ifadeler kullanma davranışları gösterdikleri saptanmıştır. Günümüzde yalnızca bedensel, mekân ve eşya mahremiyet ihlalleri değil duygusal ve düşünsel, dijital ve zaman mahremiyet ihlalleri ile de karşılaşmaktayız. Özel bilgilerin ne olduğu, herkesle paylaşılmayacağı, kimlerle neyi ne kadar konuşabileceği ve paylaşabileceğinin çocuklara aktarılması, iyi-kötü sır kavramlarının açıklanması, güvenli kişinin tanımlanması gerekmektedir (Budak, 2023). Mahremiyet eğitiminin bu öğretileri bireyi zorbalıktan korumak ve zorbalık yapmasını önlemek, özel bilgilerini herkesle

paylaşmamak, kendisine verilen sırların ne amaçla verildiğini ayırt ederek kötü sırları ve olası ihlal durumlarını aktarabilmek gibi davranımları amaçlamaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle hayatımıza giren sosyal medya araçlarında bireyden sorumlu olan ailenin ve bireyin izni alınmadan bireylerin görüntü ve videolarının paylaşılması mahremiyet ihlaline sebep olmaktadır. Ebeveyn ve öğretmenlerin bu konuda bilinç kazanması, dijital ürünleri özel gereksinimli bireylerin mahremiyetini ihlal etmeden kullanması, bireylere mahremiyet sınırlarını koruyarak dijital ürünlerden faydalanmayı aktarması mahremiyet eğitimi gereksinimini ortaya koymaktadır. Barkuş (2019), dijital yaşam becerilerinden en önemlisinin mahremiyet yönetimi olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada mahremiyet eğitimi ve mahremiyet ihlaliyle ilgili çocuklara yönelik görüş ve uygulamalar temasına ait alt temalardan biri mahremiyet eğitimi verilme şekline yönelik görüşlerdir. Katılımcı öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin verilme şekline dair görüşlerinin; %23,07'si “yer vermiyorum”, %15,38'i “çocuğa model oluyorum”, %15,38'i “problemlerle karşılaştığımda veriyorum”, %30,7'si “aile görüşmeleri yapıyorum”, %15,38'si “çeşitli materyaller kullanıyorum” ifadelerinden oluşmaktadır.

Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada karşılaştıkları mahremiyet eğitimi verme şekilleri sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin %40 “yer vermiyorum”, %32'si “sözel anlatım”, %20'si “sözel anlatımın ve görsel materyaller”, %4'ü “özel bölgeleri öğretmek amaçlı şarkı etkinliği”, %4'ü “sınıf içi etkinlik ve aile bilgilendirmesi” ifadelerini kullanmışlardır. Konuk (2016) ve arkadaşları zihinsel engelli bireylere yönelik cinsel eğitim programı geliştirmek amacıyla 38 öğretmen ile yaptıkları bir çalışmada cinsel eğitim programında kullanılacak yöntemlere dair katılımcı öğretmen görüşlerinin 13'ü "videodan öğretim", 5'i "model olma", 5'i “dramatizasyon”, 9'u “düz anlatım”, 4'ü “gösterip yaptırma”, 2'si “bilgisayar destekli öğretim” ifadelerinden oluşmaktadır.

Yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmenlerin planlı ve aşamalı bir mahremiyet eğitimi programı oluşturmadıkları görülmektedir. Elde edilen bulgularda dikkat çeken bir ifade ise problemlerle karşılaşıldığında mahremiyet sorununa yönelik çözümlere dair eğitim verilmesidir. Katılımcılar mahremiyet eğitiminin bir süreç olduğu ve planlı şekilde sunulması gerektiğine dair ifadelerle yer vermemişlerdir.

4.1.3. Mahremiyet eğitiminde ailelerle iş birliğine ilişkin görüşlerin değerlendirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitiminde ailelerle iş birliği teması ile ilgili bulgular değerlendirilmiştir. Bu tema üzerinden ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyleri ve ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenlerden beklentilerine yönelik araştırma sorularına verdikleri cevaplardan oluşturulan alt tema ve kodlar alan yazındaki benzer çalışmalar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Araştırmada mahremiyet eğitiminde ailelerle iş birliği temasına ait alt temalardan biri ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyleridir. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerine dair katılımcı öğretmenlerden %88,8'i "yetersiz", %11,1'i "orta düzey" ifadelerini kullanmışlardır.

Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan 25 öğretmenle yaptığı çalışmada ailelerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeyi sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin %92'si "yetersiz", %8'i "yeterli" olduğunu belirtmiştir. Konur (2006), erken çocukluk dönemindeki çocukların ebeveynleri ile yaptığı bir çalışmada cinsel eğitim programı uygulamış ve ön görüşme-son görüşme gerçekleştirmiştir. Program uygulanmadan önce katılımcı ebeveynlerin %33,3'ü çocuğa yalnızca üreme ve doğumun ne olduğu, kız erkek arkadaşlığı gibi konularda eğitim verdiklerini belirtmiştir. Erkoç (2023) ve çalışma arkadaşlarının ebeveynlerin mahremiyet eğitimi konusundaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları bir çalışmada 6-12 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynler ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ebeveynlerin mahremiyet eğitiminin tanımını doğru şekilde yapamamasının asıl nedenlerinden birinin yeterli bilgi edinememiş olmaları olduğu ve bilgi edinmekten kaçınma sebeplerinin ise utanma, rahatsız hissetme duyguları olabileceği belirtilmiştir.

Yıldırım (2020), özel gereksinimli çocuğu olan 40 ebeveyn ile ihmal ve istismardan korunma aile eğitim programını etkililiğini belirlemek amacıyla bir çalışma yürütmüş, özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin aldığı ihmal ve istismardan korunma aile eğitim programının etkili olduğunu saptamıştır. Yıldırım (2020), yaptığı bu çalışmada risk taşıyan aile ve ebeveyn yapılarını incelemiştir. Geniş aile yapısına sahip ailelerde çocuğun birden çok kişi tarafından kontrol altında olması sebebiyle ihmal ve istismara açık hale geldiğini, çekirdek aile yapısında ise tüm sorumluluğu alan anne babadan

kaynaklanan sorunların çocuğu yine ihmal ve istismara açık hale getirdiğini belirtmiştir. Ebeveynlerin kültürel açıdan uyumsuzluğu, eğitim ve sosyoekonomik düzeyin düşüklüğü, genç yaşta anne-baba olma durumu, başarısız aile sınırlarının olması risk faktörleri arasında sıralanmıştır.

Ebeveynlerin mahremiyet eğitimine dair bilgi düzeylerinin yetersiz olması ve yetersiz bilginin doğuracağı riskler sebebiyle çocuklara mahremiyet eğitiminin verilmesinin gerekli olduğu saptanmıştır (Erkoç, 2023).

Araştırmada mahremiyet eğitiminde ailelerle iş birliği temasına ait alt temalardan biri ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenlerden bilgi beklentileridir. Ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenlerden beklentilerine dair katılımcı öğretmenlerden %55,5'i "beklentileri yok", %22,2'si "konuşmak istemiyorlar", %22,2'si "çocuklarının izlenmesini istemiyorlar" ifadelerini kullanmışlardır.

Çalışkan (2019), okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerle yaptığı çalışmada ailelerin mahremiyet eğitimi konusunda öğretmenlerden beklentileri sorulduğunda; Katılımcı öğretmenlerin %92'si "beklentisi yok", %8'i "beklentileri var" ifadelerini kullanmışlardır. Bilgiç (2015), zihinsel engelli ergen bireylerin annelerinin cinsel eğitime dair görüşlerini incelediği bir çalışmada annelerin bazı durumlarda heyecanlanarak ne yapacaklarını bilemediklerini, cinsel eğitimin aktarılması hususunda öğretmenlerden destek aldıklarını, bazı annelerin bu konu hakkında konuşmaktan kaçındıklarını ve çocuklarına da bilgi vermediklerini saptamıştır.

Ebeveynlerin utanma, rahatsız olma (Erkoç, 2023) ve mahremiyeti yalnızca cinsel içerikli bir eğitim sanma, akademik becerilerin arkasında tutma, problem olmadıkça önemsememe gibi sebeplerle mahremiyet eğitimine dair bilgi edinmedikleri ve kaçındıkları düşünülmektedir.

4.2. Sonuç

Araştırmanın amacı erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi bilgi düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırmada elde edilen bulgular literatürde yer alan ilgili çalışmalarla birlikte değerlendirilmiştir. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlarda diğer çalışmalar ile tutarlı görülen bulgular bulunmaktadır.

Mahremiyet eğitiminin tanımına yönelik görüşler incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin farklı ifadeler kullandığı görülmektedir. Öğretmenler mahremiyet eğitimi: Kişinin bedenini tanıtmak ve korumayı öğretmek, kişisel/özel alanı öğretmek, özel bölgelerini öğretmek, gizli olması gerekeni öğretmek ifadeleri ile tanımlamışlardır. Mahremiyet eğitiminin tanımına dair belirtilen öğretmen görüşlerinin kodları incelendiğinde beden, özel bölge, özel alan kavramlarının bedensel mahremiyet eğitim alanına ait olduğu ve diğer mahremiyet eğitim alanlarına dair kavramlara öğretmenlerin tanımlarda yer vermediği görülmektedir.

Mahremiyet eğitiminin önemine dair görüşlerde öğretmenler: istismarı önlemesi, kendini koruması, bedenini tanınması, mahremiyet ihlali ve benzeri durumlar yaşadığında tepki gösterebilmesi, bireyin kimliğini bulmada yardımcı olması sebebiyle önemli olduğunu belirtmiştir. İncelenen ifadeler doğrultusunda öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin önemini beden, mahremiyet ihlali ve istismar üzerinden değerlendirdikleri, mahremiyet eğitimi alan çocuğun istismardan korunabileceğini düşündükleri görülmektedir.

Mahremiyet eğitiminin amacına dair öğretmen görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Öğretmenler mahremiyet eğitiminin kendini korumayı öğretmek, mahremiyet ihlallerini farkına vardırarak, istismarı önlemek ve mahremiyet ihlallerini önlemek amacından bahsetmiştir. Öğretmen görüşlerinin bedensel mahremiyet eğitim alanının amaçlarına uygun ifadeler olduğu görülmektedir. %11,1'i mahremiyet eğitiminin amacını eşya mülkiyetini öğretmek olduğunu belirtmiş diğer öğretmen görüşlerinden farklı olarak mekân ve eşya mahremiyetinin amacına değinmiştir.

Mahremiyet eğitiminin verilme zamanına dair öğretmen görüşleri incelendiğinde; bebeklikten itibaren, erken çocukluk döneminde, kendini farkına vardığında, tuvalet eğitimi başladığında ifadelerini kullanan öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin erken çocukluk döneminde verilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmenler

mahremiyet eğitiminin öğretmenler, birincil bakıcılar, uzmanlar tarafından verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen görüşlerinde yer alan mahremiyet eğitiminin evde başlayıp okulda devam ettirilmesi gerektiği ifadesi mahremiyet eğitiminin doğumdan itibaren başlayıp okul hayatında planlı bir biçimde programa dâhil edilen bir eğitim olması gerektiği görüşünü desteklemektedir. Mahremiyet eğitiminin kimlere verilmesi gerektiğine dair öğretmen görüşlerinde herkes, çocuklar ve aileler ifadeleri yer almaktadır. Çocukla temas eden herkesin mahremiyet bilincine sahip olması gerektiği görüşü ile örtüşmektedir.

Mahremiyet eğitiminin sınıfta verilme şekli incelendiğinde öğretmenlerin bir kısmının yer vermediği, yer veren öğretmenlerin ise mahremiyet kavramına dair problemle karşılaştığında çeşitli materyallere başvurduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin mahremiyet eğitiminin yaşa ve gelişim düzeyine uygun olmasına, eğitim veren kişinin mahremiyet eğitimi hakkında bilgiye sahip olmasına, baskı ve zorlama olmadan çeşitli etkinlikler yoluyla verilmesine dikkat edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenler özel gereksinimli bireylerin savunmasız olmaları, kolay kandırılabilmeleri, mahremiyet ihlallerini farkına varamamaları, istismara daha açık olmaları ve kendilerini ifade edememeleri sebepleri ile mahremiyet ihlallerine karşı risk altında olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler okul ve sınıf ortamında özel gereksinimli bireylerin soyunma, kendi bedenine ve başkasının bedenine dokunma, başkalarının eşyasını izinsiz kullanma gibi mahremiyet ihlaline sebep olabilecek davranışlarda bulunduklarını belirtmişlerdir. Ailelerin mahremiyet eğitimi hakkındaki bilgilerinin yetersiz olduğunu ve kendilerinden mahremiyet eğitime dair beklentileri olmadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcı demografik bilgileri ile elde edilen veriler incelendiğinde, katılımcıların mesleki deneyim yılları ile görüşme süreleri arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Katılımcıların mahremiyet eğitimi alma durumu ile almama durumu arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Katılımcıların eğitim durumları ve mezun olduğu bölümler ile görüşleri karşılaştırıldığında anlamlı bir fark görülmemiştir.

4.3. Öneriler

4.3.1. Uygulamaya yönelik öneriler

1- Erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi alma oranının düşük olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin, mesleğe dair eğitim aldıkları sürece mahremiyet eğitimi konusu da dâhil edilebilir. Enstitüler tarafından mahremiyet konulu seminerler düzenlenebilir. Öğretmenlerin mahremiyet kavramı ile tanışması ve bilgi edinmesi yaygınlaştırılabilir.

2- Resmi özel eğitim uygulama okulları, anaokulları gibi kurumlarda görev alan her mesleki birim için mahremiyet konulu konferans düzenlenebilir. Çocuklarla temasta bulunan her meslek üyesinin mahremiyet eğitimi alması sağlanabilir.

3- Erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli bireylerin ebeveynleri ile okul yönetimi ve öğretmenler iş birliği içinde mahremiyet eğitime dair çalışma yürütebilir. Aile toplantılarına mahremiyet konusu dâhil edilebilir.

4- Öğretmenler mahremiyet eğitimi hakkındaki güvenilir kaynakları derleyerek ebeveyn ve okul çalışanları ile paylaşabilir.

4.3.2. İleriki araştırmalara yönelik öneriler

1- Erken çocukluk döneminde verilmesi önemli olan mahremiyet eğitime dair yapılan araştırma sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Araştırma sayıları artırılabilir.

2- Bu araştırma Türkiye'nin farklı illerinde bulunan Resmi Özel Eğitim Anaokulu, Özel Eğitim Uygulama Okulu (I. Kademe), özel eğitim sınıfında görev alan öğretmenler ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların sayısı bölgeler üzerinde artırılarak mahremiyete dair genel ihtiyaç analizi çıkarılabilir.

3- Bu araştırmada erken çocukluk dönemindeki bireylerle çalışan öğretmenler ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Kurumda görev alan diğer meslek birimleri ile de çalışma yapılarak bilgi elde edilebilir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1984). *Çocuk eğitimi*. İstanbul: Cem Yayınları.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2017a). Mahremiyet Eğitimi Çalıştayı Sonuç Raporu (Çalıştay No: 6). Erişim adresi: mahremiyet-egitimi-calistayi-sonuc-raporu.pdf (aile.gov.tr)
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2018b). İstismar ile Mücadele. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/2499/cocuk-bakim-kuruluslarinda-calisan-personele-yonelik-istismarla-mucadele-rehber-kitapcigi.pdf>
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2023c). Çocuklarda Mahremiyet Bilinci. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/media/129755/cocuklardamahremiyetbilincikitabi.pdf>
- Akcan, E. (2016). Çocuklarda mahremiyet eğitimi. *Akdeniz Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Merkezi Bülteni*, 10 (82), 63-65.
- Aral, N., Köksal, A. ve Işık, N. (2002). Anne babaların cinsel eğitim konusundaki düşüncelerinin incelenmesi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 638 (1), 1-16
- Artuç, M. (2015). *Mahremiyet açısından birey ve devlet ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Bahalı, K., Akcan, R., Tahiroğlu, Ay ve Avcı, A., (2010). Çocuklara yönelik cinsel istismar: yedi yıllık uygulama. *Adli Bilimler Dergisi*, 55 (3), 633-636.
- Barkuş, F., ve Koç, M. (2019). Dijital mahremiyet kavramı ve ilgili çalışmalar üzerine bir derleme. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3 (1), 35-44.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28.
- Beyazıt, U. (2015). Çocuk istismarı konusunda Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*
- Bilge, A. ve Baykal, Z. (2010). *Zihinsel engelli birey ve cinsellik*. İzmir: Etki Matbaacılık.
- Budak, E. (2023). *Erken çocukluk döneminde değerler eğitimi bağlamında mahremiyet eğitimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Cabreros, M. (2012). Sexuality education in grade school: Are parents receptive and are teachers ready? *Asia-Pacific E-Journal of Health Social Science*, 1 (1), 1-5.

- Ceylan, Ş. ve Çetin, A. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların cinsel eğitimine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *H. Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2 (3), 41-59.
- Çalışkan, H. (2019). *Okul öncesi dönemde çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi konusunda bilgi düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Çelik, S. B. (2021). Mahremiyet ve cinsel eğitiminin önemi. *The Journal of Turk-Islam World Social Studies*, (27), 101-111.
- Çoban, R. (2022). *Çocuklarda mahremiyet eğitimi*. Erişim adresi: <http://www.simurgpsikoloji.com/yazilar-cocuklardamahremiyetegitimi.aspx>
- Çocuk Koruma Kanunu (2005). Resmi Gazete, 15.07.2005 tarih, 25876 sayı ve 5395 sayılı kanun.
- Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç. ve Sönmez, S. (2013). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismari ihmali şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14 (1), 50-66.
- Duran, H. E. (2018). *Değerler eğitimi bağlamında mahremiyet eğitimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). On dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Duysak, M. N. (2023). *Aile ve Mahremiyeti Açısından X Y Ve Z Karşılaştırmalı Kuşak Analizi Konya İli Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Enstitüsü, Konya.
- Eliküçük, A. ve Sönmez, S. (2011). 6 yaş çocuklarının cinsel gelişim ve eğitimiyle ilgili ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7 (25), 45- 62.
- Erbaş, E. ve Kurt, O. (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin cinselliği ve cinsel eğitimine bütüncül bir bakış. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 1-16.
- Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 211-216.
- Erkoç, E., Şişman, S. ve Yalçın, H. (2023). Ebeveynlerin cinsel gelişim ve mahremiyet eğitimi konusundaki görüşleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10 (3), 545-560.
- Ersoy, A. F. (2017). Fenomenoloji. Saban, A., Ersoy, A. (Ed.). *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (81-134). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 129-139.
- Gönener, H. D. (2010). Zihinsel engelli çocuklarda ihmal-istismar ve hemşirelik yaklaşımı, *Deneyisel ve Klinik Tıp Dergisi, Exp. Clin. Med*, 27, 137-143.

- Güzelyurt, T. (2020). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve istismar: çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 4 (1), 54-69.
- İder, S. (2021). *Mahremiyet eğitimine ilişkin sorunlar üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İnam, A. (2020). *Mahremiyet bilincimiz var mı? Aile Çalıştayı Mahremiyet Eğitimi*. ILM - Uluslararası Akademisyenler Birliği, Köln.
- Kakavoulis, A. (1998). Early childhood sexual development and sex education: a survey of attitudes of nursery school teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 6 (2), 55-70.
- Kara, Z. N. (2021). *İlköğretim düzeyindeki eğitimcilerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerinin ölçülmesi ile tutumlarının karşılaştırılması: Akçaabat ilçesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.
- Karahisar, T. ve Hayır, C. (2023). Sosyal medya ile değişen mahremiyet: z kuşağındaki öğrencilerin mahremiyet algısı üzerine bir araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (1) , 157-170.
- Konuk Er, R., Büyükbayraktar, Ç. G., ve Kesici, Ş. (2016). Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik cinsel eğitim programının geliştirilmesi. *Turkish Journal of Education*, 5 (4).
- Konur, H. (2006). *Dört-altı yaşları arasında çocuğu olan anne-babalara verilen cinsel eğitim programının cinsel gelişim ve cinsel eğitim konusundaki bilgilerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Mill, J. S. (2000). *Özgürlük Üstüne* (Çev. Alime Ertan). İstanbul: Belge Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Cinsel İstismar Travması. Psikososyal Destek Programı*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/26160957_Psikososyal_Cinsel_Ystismar_KitabY.pdf
- Özaslan, H. ve Gültekin Akduman, G. (2018, November). *Ailelerin Mahremiyet Eğitimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. In SETSCI Conference Index in System (Vol. 3, pp. 1363-1369).
- Özdemir, G., Cesur, G., Yazar, G. Ü. ve Akif, M. (2018). İstanbul ili örnekleminde cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin sosyodemografik ve klinik özellikler açısından incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 25 (2), 141-158.
- Özdemir, Ş. N. (2021). *Mahremiyet algısı üzerine bir çalışma: ölçek geliştirilmesi ve mahremiyet algısının benlik kurguları ile ilişkisinin*

- İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Öztop, D. B. ve Özcan, Ö. Ö. (2010, October). *Cinsel İstismar Vak'alarının Sosyodemografik ve Klinik Özelliklerinin Değerlendirilmesi*. In Yeni Symposium (Vol. 48, No. 4).
- Öztürk, E. (2023). Post-modern çağda bireyin görünümüleri: özerklik, mahremiyet, kendini geliştirme. *Pamukkale Üniversitesi İletişim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 46-57.
- Şen, S. (2023). Çocuğun mahremiyet eğitiminde ailenin rolü ve önemi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 7 (2), 14-32. <https://doi.org/10.58201/utsobilder.1404141>
- Sami, Ş. (2012). *Kamus-ı Türki*. (Çev. Niyazi Adıgüzel). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-6.
- Tutar-Güven, Ş. ve İşler, A. (2015). Zihinsel yetersizliği olan çocuklarda cinsel eğitim ve önemi. *Akdeniz Üniversitesi Pediatri Hemşireliği Dergisi*, 6 (3), 143-148.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvenclik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2022-49662> . Erişim tarihi Kasım 2023.
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2018). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim: <http://www.tdk.gov.tr> . Erişim tarihi: 18/10/2023
- UNICEF (2010). Resarch Study On Child Abuse And Domestic Violence İn Turkey. Available. *Research Study On Child Abuse And Domestic Violence In Turkey- Summary Report 2010* | UNICEF. Erişim Tarihi: Feb13, 2024.
- Yalçın, H. (2010). *Çocuk gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Yeşil Çelik, B. (2020). *Mahremiyetin dönüşümü: sosyal medyada özel hayatın sunumu*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (2020). *Özel gereksinimli çocuğu olan ailelere sunulan ihmal ve istismardan korunma aile eğitim programının etkililiği* (Doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

- Yılmaz, Ö. (2022). *Ebeveynlerin sosyal medya paylaşımlarının çocuk haklarına dair sözleşme kapsamında “sharenting” açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, M. (2003). Mahremiyet hakkı ve sosyo-tarihsel gelişimi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 58 (1), 181-213.
- Yüksel, M. (2009). Mahremiyet hakkına ve bireysel özgürlüklere felsefi yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64 (01), 275-298. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002130
- Zülkar, Y., Söyünmez, S., Turan, F. D., ve İşler Dalgıç, A. (2021). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ebeveynlerin İstismar Konusundaki Farkındalıklar. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 12 (4), 288-296.

EK-1: Yüksek Lisans Tez Çalışması Gönüllü Katılımcı Belirleme Formu

Merhaba,

Bu form, Anadolu Üniversitesi Erken Çocuklukta Özel Eğitim Programı kapsamında yürüttüğüm Yüksek Lisans Tez çalışmam için uygun demografik bilgilere sahip gönüllü katılımcılara ulaşmak amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacı, erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemektir. Araştırma, Prof. Dr. Serhat Odluyurt danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Merve Bostan tarafından yürütülmektedir. Araştırma kapsamında veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilecek ve bulgular ilgili alanyazın gelişimine ışık tutacaktır.

Bu doğrultuda, nitel bir çalışma yapılmakta olup görüşmeler çevrimiçi görüşme platformu (Zoom vb) üzerinden kayıt edilerek bilimsel veri toplanacaktır. Görüşme kayıtları sadece bilimsel veri elde etmek için kullanılacak, veriye dönüştürüldükten sonra silinecektir.

Araştırmaya katılım gönüllük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılan tüm katılımcıların isimleri gizli tutulacak ulaşılan veriler gerçek isimlerinizi çağrıştırmayacak kodlar kullanılarak paylaşılacaktır. Araştırma kapsamında toplanan veriler sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Veri toplama sürecinde araştırmanın amacını aşan, rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru olmayacaktır. Araştırma sürecinde herhangi bir rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zaman ayrılma hakkına sahipsiniz. Çalışmadan ayrılma durumunuzda sizden toplanan veriler araştırma kapsamına dâhil edilmeyerek imha edilecektir.

Bu form doğrultusunda araştırma kapsamına uygun demografik bilgilere sahip katılımcıların tarafına araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair bilgileri içeren "Gönüllü Katılım Formu" iletilecektir.

Öncelikler formu doldurduğunuz, okumak üzere zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Araştırma kapsamında aklınıza takılan bir soru olduğunda aşağıda yer alan iletişim adresi üzerinden bana ulaşabilirsiniz.

E-posta Adresi:

SORULAR:

- 1- Adı-Soyadı
- 2- E-Posta Adresiniz Nedir? (Erişebilir Durumda Olduğunuza Dikkat Ediniz.)
- 3- İletişim Numarası Yazınız.
- 4- Mesleğiniz Nedir?
- 5- Mezun Olduğunuz İlgili Bölüm/Programları Yazınız
- 6- Şu Anda Çalıştığınız Kurum Nedir?(Özel Eğitim Anaokulu/Özel E. Uygulama Okulu I. K.)
- 7- Çalıştığınız Kurum Bilgilerini Yazınız
- 8- Meslekte Görev Aldığınız Yıl Sayısını Yazınız
- 9- Çalıştığınız Grubun Yaş Aralığını Yazınız
- 10- Mahremiyet Eğitimi Aldınız Mı? (Evet/Hayır)
- 11- Cevabınız "Evet" İse Mahremiyet Eğitimi Aldığınız Kurum/Program/Eğitim Hakkındaki Bilgileri Yazınız

EK-2: Katılımcı Bilgi Formu

Bu form, Anadolu Üniversitesi Erken Çocuklukta Özel Eğitim Programı kapsamında yürütülen Yüksek Lisans Tez çalışmasına katılan gönüllü katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Katılımcı Numarası:....

1. Ad-Soyad
2. Cinsiyet
3. Eğitim Durumu
4. Mezun Olduğu Bölüm
5. Çalıştığı Kurum Türü
6. Meslekteki Yıl Sayısı
7. Çalışılan Yaş Grubu
8. Mahremiyet Eğitimi Alma Durumu

EK-3: Katılım Kabul Formu

Sayın Katılımcımız;

Katılacağınız bu çalışma, Erken Çocukluk Dönemindeki Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Mahremiyet Eğitimi Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi” adıyla, Merve Bostan tarafından 2023-2024 Öğretim Yılı tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Araştırmada erken çocukluk döneminde bulunan bireylerle çalışan öğretmenlerin mahremiyet eğitimi bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Çevrimiçi Görüşme Platformu (Zoom)

Araştırma Uygulaması: Görüşme

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Merve Bostan

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı

EK-4: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

- 1- Mahremiyet Eğitimiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?
 - 1.1- Mahremiyet eğitiminin tanımı nedir?
 - 1.2- Mahremiyet eğitiminin önemi nedir?
 - 1.3- Mahremiyet eğitiminin amacı nedir?
 - 1.4- Mahremiyet eğitiminin verilme zamanı nedir?
 - 1.5- Mahremiyet eğitimi kimler tarafından verilmelidir?
 - 1.6- Mahremiyet eğitimi kimlere verilmelidir?
- 2- Mahremiyet eğitimi konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- 3- Erken çocukluk döneminde bulunan özel gereksinimli bireylerin mahremiyet ihlalleri karşısındaki risk durumu hakkında neler söyleyebilirsiniz?
- 4- Mahremiyet eğitime yönelik sınıf içinde uygulamalara yer veriyor musunuz? Evetse nelerdir?
- 5- Sınıf içinde karşılaştığınız mahremiyet ihlalleri var mı? Varsa nelerdir?
- 6- Ailelerin mahremiyet eğitime yönelik bilgi düzeyiyle ilgili neler söyleyebilirsiniz?
- 7- Ailelerin mahremiyet eğitimi ile ilgili sizden beklentileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

EK-5: Etik Kurul Raporu

Evrak Kayıt Tarihi: 11.10.2023 Protokol No: 625673

Tarih: 31.10.2023

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Erken Çocukluk Dönemindeki Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışan Öğretmenlerin Mahremiyet Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Serhat ODLUYURT
TEZ YAZARI:	Merve BOSTAN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Merve BOSTAN

Doğum Yeri ve Yılı:

Yabancı Dil: İngilizce

